

ΣΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Καθὼς ἐγκαινιάζομεν τὸ νέον ἐκκλησιαστικὸν ἔτος, στοχαζόμεθα ἐκ νέου τὴν κατάστασιν τῆς τοῦ Θεοῦ κτίσεως. Ἀναλογιζόμεθα τὸ παρελθὸν καὶ μετανοοῦμεν δι' ὅλα ὅσα ἔχομεν πράξει ἢ ἀμελήσει νὰ πράξωμεν διὰ τὴν φροντίδα τῆς γῆς· προσβλέπομεν εἰς τὸ μέλλον καὶ προσευχόμεθα νὰ μᾶς χορηγηθῇ σοφία διὰ νὰ μᾶς καθοδηγῇ εἰς ὅλας τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις.

Οἱ τελευταῖοι δώδεκα μῆνες ὑπῆρξαν ἐποχὴ μεγάλης ἀβεβαιότητος δι' ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Τὰ χρηματοοικονομικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα ἐνεπιστεύοντο τόσον πολλοὶ ἄνθρωποι διὰ νὰ τοὺς παράσχουν τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, παρέσχον ἀντιθέτως φόβον, ἀβεβαιότητα καὶ πενίαν. Ἡ παγκοσμιοποιημένη οἰκονομία εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ πληγῶν ὅλοι — ἀκόμη καὶ οἱ πλέον πτωχοί, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται πολὺ μακράν τῶν συναλλαγῶν τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων.

Ἡ παροῦσα κρίσις δίδει τὴν εὐκαιρίαν ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων μὲ διαφορετικὸν τρόπον, διότι αἱ μέθοδοι αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν τὰ προβλήματα αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ ἡ καλλιτέρα λύσις των. Χρειάζεται νὰ εἰσαγάγωμεν τὴν ἀγάπην εἰς ὅλας τὰ συναλλαγὰς μας, τὴν ἀγάπην ἢ ὁποῖα ἐμπνέει θάρρος καὶ συμπόνοιαν. Ἀνθρωπίνῃ πρόοδος δὲν σημαίνει ἀπλῶς συσσώρευσιν πλούτου καὶ ἄκριτον ἀνάλωσιν τῶν πόρων τῆς γῆς. Ἡ ἀντιμετώπισις τῆς παρουσίας κρίσεως ἔχει ἀποκαλύψει τὰς ἀξίας τῶν ὀλίγων οἱ ὁποῖοι διαμορφώνουν τὰς τύχας τῆς κοινωνίας μας. Ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ἐξεύρουν χρηματικὰ ποσὰ πέραν πάσης φαντασίας διὰ τὴν στήριξιν τοῦ χρηματοοικονομικοῦ συστήματος τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπρόδωσεν, ἀλλὰ δὲν εἶναι πρόθυμοι νὰ διαθέσουν οὔτε τὸ ἐλάχιστον κλάσμα τῶν ποσῶν αὐτῶν διὰ τὴν θεραπείαν τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει περιέλθει ἡ κτίσις, ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἀκριβῶς

τῶν ἀξιῶν των, ἢ διὰ τὴν σίτισιν τῶν πεινῶντων τοῦ κόσμου ἢ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ποσίμου ὕδατος εἰς τοὺς διψῶντας τοῦ κόσμου, θύματα καὶ αὐτοὺς τῶν ἰδίων ἀξιῶν. Εἰς τὸ πρόσωπον ἐκάστου πεινασμένου παιδιοῦ ἀναγράφεται ἓν ἐρώτημα δι' ἡμᾶς καὶ δέν πρέπει νά ἀποστρέψωμεν τὸ βλέμμα διὰ νά ἀποφύγωμεν τὴν ἀπάντησιν. Διατί συνέβη αὐτό; Εἶναι πρόβλημα ἀνθρωπίνης ἀνικανότητος ἢ ἀνθρωπίνης βουλήσεως;

Ἔχομεν καταστήσει τὴν ἀγορὰν τὸ ἐπίκεντρον τοῦ ἐνδιαφέροντός μας, τῆς δράσεώς μας καί, ἐν τέλει, τῆς ζωῆς μας, λησμονοῦντες ὅτι ἡ ἐπιλογή μας αὐτὴ θά ἐπηρεάσῃ τὴν ζωὴν τῶν μελλοντικῶν γενεῶν, καὶ θά περιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἰδικῶν των ἐπιλογῶν, αἱ ὁποῖαι θά εἶναι πιθανῶς περισσότερον προσανατολισμέναι πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κτίσεως. Ἡ ἀνθρωπίνη οἰκονομία μας, ἡ ὁποία μᾶς ἔχει καταστήσει καταναλωτάς, χωλαίνει. Ἡ Θεία Οἰκονομία, ἡ ὁποία μᾶς ἔχει πλάσει κατ' εἰκόνα τοῦ ἀγαπῶντος Δημιουργοῦ, μᾶς καλεῖ νά ἀγαπήσωμεν καὶ νά φροντίσωμεν ἅπασαν τὴν κτίσιν. Ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν ἔχομεν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας ἀντανακλᾶται εἰς τὸν τρόπον μετὰ τὸν ὁποῖον συμπεριφερόμεθα πρὸς τὴν κτίσιν. Ἐάν πιστεύωμεν ὅτι δέν εἴμεθα τίποτε ἄλλο παρά καταναλωταί, τότε ἐπιδιώκομεν τὴν καταξίωσιν καταναλίσκοντες σύμπασαν τὴν γῆν· ἂν ὅμως πιστεύωμεν ὅτι εἴμεθα πλασμένοι καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, τότε δρωμεν μετὰ φροντίδος καὶ ἐλέους καὶ προσπαθοῦμεν νά γίνωμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπλάσθημεν νά εἴμεθα.

Ἄς προσευχηθῶμεν διὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν Διάσκεψιν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν διὰ τὴν Κλιματικὴν Ἀλλαγὴν εἰς τὴν Κοπεγχάγην τὸν Δεκέμβριον, ὥστε αἱ ἀνεπτυγμέναι βιομηχανικῶς χώραι νά συνεργασθοῦν μετὰ τὰς ἀναπτυσσομένας διὰ τὴν μείωσιν τῶν βλαβερῶν ρυπογόνων ἐκπομπῶν, ὥστε νά ὑπάρξῃ βούλησις διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ συνετὴν διαχείρισιν τῶν ἀπαιτουμένων χρημάτων πρὸς λήψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων καὶ ὥστε νά συνεργασθῶμεν ἅπαντες διὰ νά διασφαλίσωμεν ὅτι τὰ τέκνα μας θά δύνανται νά ἀπολαμβάνουν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς τὴν ὁποίαν καταλείπομεν εἰς αὐτά. Πρέπει νά ὑπάρξῃ δικαιοσύνη καὶ ἀγάπη εἰς ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος· τὸ κέρδος, καὶ δὴ τὸ βραχυπρόθεσμον, δέν ἔμπορεῖ καὶ δέν πρέπει νά ἀποτελῇ τὸ μοναδικόν κίνητρον τῶν πράξεών μας.

Ἄς ἀνανεώσωμεν ἅπαντες τὴν δέσμευσίν μας νά συνεργασθῶμεν προκειμένου νά ἐπιφέρωμεν τὰς ἀλλαγὰς διὰ τὰς ὁποίας προσευχόμεθα, νά ἀπορρίψωμεν κάθε τι τὸ ὁποῖον βλάπτει τὴν κτίσιν, νά μεταβάλωμεν τὸν τρόπον σκέψεώς μας καί, ὡς ἐκ τούτου, νά μεταβάλωμεν ριζικῶς τὸν τρόπον ζωῆς.

Ἡ χάρις τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Προνοητοῦ Θεοῦ, σὺν τῇ πατρικῇ εὐχῇ καὶ Πατριαρχικῇ ἡμῶν εὐλογίᾳ, εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ἰβθ' Σεπτεμβρίου α'

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός

καὶ διάπυρος πρὸς Θεόν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

Χρονικό ύψωσης

του Τιμίου Σταυρού

Ἦδη ἀπό τό 611, ἐκμεταλλεούμενοι τήν ἀελοπιστικά δεινή κατάσταση τῆς αὐτοκρατορίας, οἱ Πέρσες τοῦ Χοσρόη Β' καταλύουν τή βυζαντινή ἀρχή στήν ἐν γένει Ἀνατολή καί συνεχίζουν τά ἐπόμενα ἔτη λεηλατώντας, βιαιοπραγώντας, καταστρέφοντας ἤ μή (= ἀντί λύτρων) πόλεις καί αἰχμαλωτίζοντας παράλληλα πολλούς Χριστιανούς, μαζί καί τόν Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Ζαχαρία (τό 614), ἐνῶ παίρνουν ὡς λάφυρο ἀπό τόν Πανάγιο Τάφο τόν Τιμιο Σταυρό (τό 614) καί τόν ἐπόμενο χρόνο ἀπειλοῦν τήν ἴδια τή Βασιλεύουσα. Ἐν τῷ μεταξῦ, δύο φορές (κατά τά ἔτη 612 καί 617) ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος προτείνει εἰρήνη, τήν ὁποία οἱ Πέρσες ἀποκρούουν.

«*Τούτω τῷ ἔτει (δηλ. τό 617) πάλιν Ἡράκλειος ἀπέστειλε πρέσβεις ἐν Περσίδι πρὸς Χοσρόην αἰτούμενος εἰρήνην ὁ δέ Χοσρόης καί πάλιν αὐτούς ἀπεπέμψατο εἰρηκῶς: «οὐ φείσομαι ὑμῶν ἕως ἄν ἀρνήσησθε τόν ἐσταυρωμένον, ὃν λέγετε θεόν εἶναι, καί προσκυνήσητε τῷ ἡλίῳ»* γράφει ὁ Θεοφάνης [I, σελ. 301, ἔκδ. Teubner (Leipzig), δηλ. θά σᾶς λυπηθῶ μόνον ἄν ἀπαρνηθεῖτε τόν Χριστό καί προσκυνήσητε τόν ἥλιο.

Ἔθεν, ἀναγκαῖα καθίσταται πλέον μία σταυροφορία κατά τῶν ἄλλοθρήσκων Περσῶν. Καί ἀποφασίζει ὁ αὐτοκράτορας, «φύσει τολμητίας ὧν καί ριψοκίνδυνος» (κατά τόν Σ. Ζαμπέλιο, «Βυζαντιναί Μελέται» σελ. 117, ἔκδ. X. N. Φιλαδελφεύς (ἐν Ἀθήναις), τό τολμηρό ἐγχείρημα. Ἔτσι, ἐξασφαλίζει, κατ' ἀρχάς, τά βόρεια τῆς αὐτοκρατορίας σύνορα

καί τεχνηέντως (ἐκμεταλλεούμενος ἔριδες μεταξῦ τῶν βορείων γειτόνων) καί μέ ὄχι ἐλαφρῦ τίμημα (ἐξαγοράζει τό 620 τήν εἰρήνην ἀπό τοῦς Ἀβάρους ἀντί εἰκοσι μυριάδων χρυσῶν νομισμάτων), ἐνῶ ἐν συνεχείᾳ ἐπιδίδεται στή δημιουργία ἀξιόμαχου στρατευματος. «*Τούτω τῷ ἔτει μηνί Ἀπριλίῳ δ', ἰνδικτιῶνος ι', τελέσας ὁ βασιλεύς Ἡράκλειος τήν ἐορτήν τοῦ πάσχα εὐθέως τῇ δευτέρᾳ ἐσπέρας ἐκίνησε κατά Περσίδος*» (γράφει ὁ Θεοφάνης (σελ. 302, ὁ.π.), δηλ. τήν ἐπομένη τῆς Ἀναστάσεως τοῦ 622, τήν 5ῃ Ἀπριλίου, ὁ Ἡράκλειος ἀποπλέει ἀπό τήν Πόλη. Ὁ ἐπιχειρῶν ἐναντίον τῶν Περσῶν πόλεμος χαρακτηρίζεται ἱερός: ἡ ἐπίσημη δοξολογία στήν Ἁγία Σοφία καί ἡ κατανυκτική δέηση, ἡ συνοδεία τοῦ αὐτοκράτορα ἀπό τόν Πατριάρχη Σέργιο μέχρι τόν στόλο (τήν ἐσπέρα τῆς 5ῃς Ἀπριλίου 622) καί ἡ θραυστάτη ἀπαίτηση τοῦ Χοσρόη στά 617 (:νά προσκυνήσητε τόν ἥλιο ἀντί τοῦ Χριστοῦ) δημιούργησαν σαφεῖς τίς προϋποθέσεις μᾶς ὑγιοῦς χριστιανικῆς ἀντιλήψεως ἐναντίον τοῦ ζωροαστρισμοῦ.

Χριστός, λοιπόν, ἐναντίον ἡλίου (ἢ ἐναντίον σελήνης ἢ φωτιάς ἢ ἄλλων στοιχείων τῆς φύσης). Καί ἰδοῦ πῶς ὁ Θεοφάνης (σελ. 305, ὁ.π.) καί ὁ Γεώργιος Πισίδης (Ἐκστρατεία κατά τῶν Περσῶν, III, στίχοι 203-206) σχολιάζουν ἕνα γεγονός. Τό καλοκαίρι τοῦ 623 ὁ Ἡράκλειος φθάνει στήν Ἀρμενία· ὁ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ εὐρισκόμενος Πέρσης στρατηγός Σάρβαρος τόν ἀκολουθεῖ· δίδεται ἡ πρώτη μάχη, ἐπιτυχῆς γιά

τόν Ἡράκλειο χάρις στήν τακτική τῆς ἐνέδρας καί τῆς ὑποχωρήσεως πού ἐφήρμοσε ὁ αὐτοκράτορας ἀφενός, ἀλλά καί στήν παρομιώδη δειλία τε καί ἀτολμία τῶν Περσῶν τοῦ Σαρβάρου ἀφετέρου. «Ὁ δέ βασιλεύς προγνοῦς καί συντάξας τόν στρατόν ὁμοίως εἰς τρεῖς φάλαγγας εἰς τήν μάχην προήγαγεν τοῦ δέ ἡλίου ἀνατείλαντος, καί τοῦ βασιλέως κατά ἀνατολάς εὐρεθέντος, τούς Πέρσας ἐσοκότηεν ἢ τούτου ἀκτίς, ἦν ὡς θεόν προσεκύνουν». (Θεοφάνης) ἢ «τάξας δέ θείως τόν στρατόν καί ρυθμίσας // πρὸς τήν μάχην ἐξήγγες αὐτός, ἦνίκα // τό φῶς ἀνίσχων τούς ἐναντίους πάλιν // ὁ σεπτὸς αὐτοῖς ἐσοκότηεν ἦλιος» (Γ. Πισίδης). Συσκοτίση ἀντί φωτός δηλ. ὁ ἥλιος, τό στοιχεῖο τῆς φύσης, ὁ θεός δηλονότι τῶν ὀπλιτῶν τοῦ Σαρβάρου, βοηθᾷ τόν αὐτοκράτορα νά ὀργανώσει τήν ὑποτιθέμενη ὑποχώρηση τοῦ στρατοῦ του [«ὁ δέ βασιλεύς ἐσχμάτισε τόν λαόν αὐτοῦ εἰς φυγὴν τραπέντας» (Θεοφάνης, ὁ.π.)]. Ἀλλά καί προηγουμένως, ὅταν κατά πόδας ἀκολουθοῦσε τόν Ἡράκλειο ὁ Σάρβαρος, ἡ σελήνη τότε δέν τόν βοήθησε: «ἠναγκάσθη ἀκολουθεῖν ὀπίσω τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ, κλέψαι μεριμνῶν τόν πόλεμον καί διά νυκτός ἀφεγγυῶς τούτοις προσβαλεῖν πανσελήνου δέ οὔσης τῆς νυκτός, ἀπεκρούσθη τοῦ σκέμματος, καί τήν πρίν σεβασμίαν αὐτῶ ἐδυσφήμει σελήνην» (Θεοφάνης, σελ. 304/5, ὁ.π.).

Ἐπιτυχίς ἢ μὴ ὁ συγκεκριμένος σχολιασμός τῶν συμβάντων ἀπό τόν χρονικογράφο Θεοφάνη ἢ τόν ποιητὴ Πισίδη, ἐντούτοις δηλώνει τήν ἐκμετάλλευση τοῦ γεγονότος ἀπό τόν Ἡράκλειο καί τήν ἐπιτυχί, κατ' ἀκολουθίαν, ἔκβαση τοῦ ἀγῶνα γι' αὐτόν. Ἐν τῷ μεταξύ, σαφῶς στούς σχολιασμούς αὐτούς φαίνεται καί ἡ εἰρωνική διάσταση τοῦ ζητήματος τῆς θεοποίησης τῶν στοιχείων τῆς φύσης. Πάντως, ὁ ζωροαστριολογικός ὡς θρησκεία ἐξέλιπε μετὰ τήν ἰσλαμική τοῦ Ἰράν κατάκτηση (635 κ.έ.) [ἄν καί ὑπάρχουν θύλακες στήν Περσία

ὅπου ἐπιβιώνει καί σήμερα, ἐνῶ εὐήμερεῖ στήν Ἰνδία ἀνάμεσα στούς ἀπογόνους τῶν φυγάδων μετὰ τήν ἰσλαμική κατάκτηση Περσῶν, τούς Παρσιστες].

Συνεχίζεται νικηφόρος ἡ ἄκρας εὐτολμίας, ὁμολογουμένως, αὐτῆ ἐκστρατεία τοῦ Ἡρακλείου. Τό 624 εἰσβάλλει στό σημερινό Ἄζερμπαϊτζάν (Ἀτροπατηνὴ Μηδία τῆς Περσίας) καί ὀλίγον ἔλειψε νά συλλάβει τόν Χοσρόη ὑποχωροῦντα πρὸς τήν Ταυρίδα· ἔχει μαζί του ὁ αὐτοκράτορας καί συμμάχους ἄλλοεθνεῖς ἀπό τήν εὐρύτερη Ἀνατολή.

Συνεχίζει, ἐν τῷ μεταξύ, καί ὁ Θεοφάνης (σελ. 307, ὁ.π.) νά ἐπισημαίνει τήν «ἐχθρική στάση» τῶν στοιχείων τῆς φύσης ἀπέναντι στούς λάτρεις τους: «καί γίνεται τι θαῦμα κ' ἀνταῦθα φοβερόν· ἐν γάρ τῇ θερινῇ τροπῇ ἀήρ γέγονε δροσώδης ψυχαγωγῶν τόν τῶν Ῥωμαίων στρατόν, ὥστε ἀγαθὰς ἐλπίδας ἀναλαβεῖν αὐτούς».

Ὁ ἥρωισμός τοῦ ἴδιου τοῦ αὐτοκράτορα κατά τίς μάχες ἀποτελεῖ παράδειγμα πρὸς μίμηση γιὰ τόν στρατό του. Ὁ στρατός τόν ἀκολουθεῖ πανταχοῦ καί πάντοτε πεπεισμένος γιὰ τήν τελική ὀλοκληρωτική ἐπικράτηση τοῦ αὐτοκράτορα. Πιστός ὁ Ἡράκλειος στόν σταυροφορικό χαρακτήρα τοῦ ἀγῶνα παραδίδει στό πῦρ τίς κῶμες καί τίς πόλεις τῶν Περσῶν, καθὼς καί τόν ναό τῆς «Φωτιᾶς» στήν πόλη Γαζακῶ τῆς Ταυρίδας, καί αἰχμαλωτίζει χιλιάδες Πέρσες. Συνεπικουρούμενος ἀπό συμμαχικά στρατεύματα καί μέ ἀκμαίωτατο τό ἠθικό τῶν στρατιωτῶν του χάρις καί στή συμμαχική αὐτῆ βοήθεια, συνεχίζει τήν ἐκστρατεία του. Δέν πτοεῖται ἀπό τήν αἰφνίδια πολιορκία (τό καλοκαίρι τοῦ 626) τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τούς Ἀβάρους καί παραγγέλει στόν Πατριάρχη Σέργιο καί τόν «πρωθυπουργό» Βῶνο νά ἀμυνθεῖ ἡ πόλη μέχρις ἐσχάτων. Ἡ Τιφλίδα (627), ἡ Νινευί (Δεκέμβριος τοῦ 627) καί τό σημερινό Ἐσκί Μπα-

γκνάτ (Δασταγέρδη, Ίανουάριος τοῦ 628) εἶναι οἱ ἐπόμενοι νικηφόροι σταθμοὶ τοῦ Ἡρακλείου (τὴν ἐκπόρθησε τῆς Τιφλίδας ἄφησε στοὺς συμμάχους του). Στὸν τελευταῖο του σταθμὸ, στὸ Ἑσὶ Μπαγκντάτ, ὅπου καὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Χοσρόη, εὗρίσκει λάφυρα τῶν Περσῶν ἀπὸ τίς λεηλασίες τους ἀλλὰ καὶ χιλιάδες αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους καὶ ἐλευθερώνει. «Θεοῦ ξίφος» ἀποκαλεῖται πλέον ἀπὸ τοὺς ἐν γένει βαρβάρους ὁ Ἡράκλειος.

Ἐκεῖ, στὸ Ἑσὶ Μπαγκντάτ, πληροφορεῖται ὁ αὐτοκράτορας τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Χοσρόη καὶ τὸ ἐλεεινὸ αὐτοῦ τέλος (πρὸ τοῦ θανάτου του τὸν ἐξύβριζαν, τὸν κτυποῦσαν καὶ τὸν ἔπτυναν φίλοι του καὶ ἐχθροὶ του, ἐνῶ μπροστὰ του ἐσφαγιάσθησαν καὶ ὁ διάδοχός του στὸ θρόνο υἱός του Μερδασάς καὶ τὰ ἄλλα ἄρρενα τέκνα του). Ὁ ἠγέτης τῆς στάσης κατὰ τοῦ Χοσρόη, υἱός του καὶ διάδοχός του στὸν περσικὸ θρόνο Σιρόης «γράφει πρὸς Ἡράκλειον ἐναγγελιζόμενος αὐτῷ τὴν τοῦ μαροῦ Χοσρόου ἀναίρεσιν· καὶ εἰρήνην ἀειπαγῆ πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος πάντας τοὺς ἐν φρουραῖς Χριστιανούς καὶ τοὺς ἐν Περσίδι πάση αἰχμαλώτους ἀπέδωκεν αὐτῷ σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρία καὶ τοῖς τιμίσι καὶ ζωοποιοῖς ξύλοις τοῖς ἐξ Ἱεροσολύμων ληφθεῖσιν ὑπὸ Σαρβαραζᾶ, ὅταν τὴν Ἱερουσαλήμ παρέλαβεν» (Θεοφάνης, σελ. 327, ὁ.π.). Τὰ σύνορα τῶν δύο κρατῶν ἐπανέρχονται στὸ πρὸ τοῦ 591 καθεστώς· ἡ εἰρήνη αὐτῆ, τέλος, τίθεται σὲ ἰσχὺ ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 628.

Ὁ αὐτοκράτορας πανευτυχῆς γνωστοποιεῖ τὴν εὐχάριστη εἰδηση στὴ Βασιλεύουσα μέ σχετικὸ διάγγελμα πού διαβάστηκε στὴν Ἁγία Σοφία (ἐπρόκειτο παράλληλα καὶ γιὰ μιὰ σύντομη περιλήψη τῶν τελευταίων γεγονότων· διασώθηκε στὸ Πασχάλιο Χρονικό, σελ. 727 κ.έ. (ἔκδ. Weber [Bonn])).

Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 629 ὁ Ἡράκλειος ἐπιστρέφει στὴν πόλη, ὅπου γίνεται δεκτὸς μέ

ἀπερίγραπτο ἐνθουσιασμό. «*Τέσσαρες ἐλέφαντες ἔσυρον τὴν ἄμαξαν τοῦ Ἡρακλείου, ὅστις, περικνκλωμένος ὦν ὑπὸ δάσους ὄλου λαμπάδων, εἰκόνων, ἐσταυρωμένων, συμβόλων ἱερῶν, καὶ αὐτὸς οὗτος μετὰ τῶν ἀρχιερέων τὸν Τρισάγιον ὕμνον διὰ φωνῆς ὑπὸ στεναγμῶν συγκεκομιμένης συννυμολογῶν, ἐκόμιζεν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν τὸ σημεῖον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου σμύρνης καὶ λιβάνῳ θυμιαζόμενον*» (Σ. Ζαμπέλιος, σελ. 124, ὁ.π.). Τὸ ἐπόμενο ἔτος (τὸ 630) ὁ Ἡράκλειος θεώρησε καθήκον του ὁ ἴδιος νὰ φέρει τὸν ἐλευθερωθέντα Τίμιο Σταυρὸ στὰ Ἱεροσόλυμα (21 Μαρτίου) [*«Τοῦτῳ τῷ ἔτει ἀπάρας ὁ βασιλεὺς ἅμα ἔαρι ἀπὸ τῆς βασιλευσύσης πόλεως ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπορεύετο ἀπαγωγῶν τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα τοῦ ἀποδοῦναι τῷ θεῷ τὴν εὐχαριστίαν.*» (...)
«εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἀποκαταστήσας Ζαχαρίαν τὸν πατριάρχῃν καὶ τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα εἰς τὸν ἴδιον τόπον καὶ πολλὰ εὐχαριστήσας τῷ θεῷ (...)» (Θεοφάνης, σελ. 328, ὁ.π.)].

Ἡ προϋπάρχουσα ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐνισχύεται ἐπὶ Ἡρακλείου. Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ εἶχε καθιερωθεῖ σὲ συνδυασμὸ ἀφενὸς μέ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως στὰ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τὸν Μ. Κωνσταντῖνο (τῆ 13ῃ πρὸς 14ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 335) καὶ ἀφετέρου μέ τὴν παράδοση γιὰ τὴν εὑρεση καὶ ἀναστήλωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὰ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ τὴν Ἁγία Ἑλένη. Ἔτσι, λοιπόν, ὁ Ἡράκλειος, ἐσκεμμένως καὶ πρὸς ἐνίσχυση τῆς ἥδη ὑπάρχουσας ἑορτῆς, ρυθμίζει τὴν κατάσταση οὕτως, ὥστε τῆ 14ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 629, καὶ μετὰ τῆ θριαμβευτικῆ του εἴσοδο στὴ Βασιλεύουσα, νὰ φέρει/ὑψώσει τὸν Τίμιο Σταυρὸ στὴν Ἁγία Σοφία.

Χρῆστος Ν. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

φιλόλογος

(Ἀπὸ τὸν «Κόσμο τῶν Πολυτέκνων»)

Τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

Στήν ροή τῶν ροδοπετάλων τό ὠχιμον (ὁ βασιλικός) μεταποιεῖται σέ οὐράνιο θυμιατήριον τῆς ἱερότητας τοῦ Σταυροῦ τοῦ σωτηριώδους. Ὅτι ἐπ' αὐτοῦ «ἔκλινε» τήν κεφαλή καί ἄπλωσε τά πανάχραντα χέρια Του ὁ Υἱός τῆς Παρθένου.

ᾠ! Οἱ σταλαγματιές τοῦ θείου Του Αἵματος στήν ᾠξοδο τῆς ὑπέρτατης θυσίας. Ἡ ματωμένη Σφραγίδα στήν μεγάλη Ἀπόφαση τοῦ Πατέρα γιά τή Λύτρωση. Ἡ ἄρρητη Μεγαλωσύνη τῆς Προσφορᾶς. Ἡ χρυσή Κλεῖδα τῆς Πύλης τῆς Ζωῆς. Ἡ αἰώνια τῆς ψυχῆς Ἀναφορά. Τό μέτρον τῆς πνευματικότητας ὡς ἐσωτερικῆς ὑποταγῆς· μέ ἐλεύθερη τήν συνείδηση.

Τό ἔναυσμα τῶν ἱερῶν στοχασμῶν τοῦ πιστοῦ στά ὑπερβατικά του ἀθλήματα. Τό μεταφυσικόν ἔκτυπον ἐπί τοῦ πληγωμένου ὤμου. Ἡ κατάφαση στήν βεβαιότητα τοῦ Ἐπέκεινα. Ὁ βυθός τοῦ ὑπαρξιακοῦ ρίγους. Ἡ σχηματική Ἐντελέχεια τοῦ ἀπολύτου: ὁ Τίμιος Σταυρός, ὁ ἀδιάφειστος δεικτής τῆς ἐλεύθερης διάβασης, ἕως τά ἀνισόπεδα τῆς βύθιας ὁδύνης...

Ἡ δάφνη τῶν μαρτύρων, τῶν ὁσίων, τῶν ὁμολογητῶν, τῶν ἁγίων καί ὄλων τῶν ἀνωνύμων «ἐπωνύμων» ἀγωνιστῶν τῆς ζωῆς ἐν μετανοίᾳ. Καί ἐν ἐπιγνώσει.

«...Στό βάθος ἕνας σταυρός.
Πάντα ἕνας Σταυρός
ἄσυλον ψυχῶν μακαρίων.
Ἀκούσια δόξα».

Χαῖρε Σταυρέ,
Σύ ἡ θεία Ὀλκάς τῆς Ὑπερβάσεως!
Στήν ὀριακή παρουσία σου ἀποσφραγίζουμε τόν ἀθέατο κύλικα τοῦ πό-
νου καί τῶν λυτρωτικῶν δακρύων...

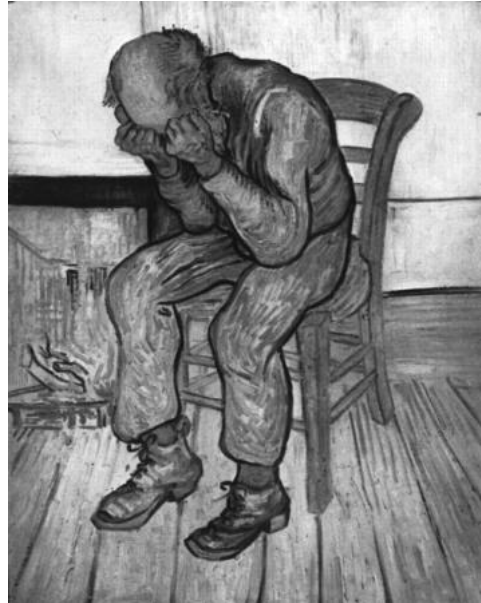
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΑ Μοναχή
(Ἀπό τά πεζοτράγουδα «Μέ τόν λόγο τῆς καρδιάς»)

Ἄντιμέτωποι μέ τήν κατάθλιψη

Ἡ κατάθλιψη εἶναι μιὰ πάθηση πού ταιριάζει πολλούς ἀνθρώπους στήν ἐποχή μας. Ἀνθρώπους πού εἴτε πάσχουν οἱ ἴδιοι ἀπό κατάθλιψη, εἴτε ἔχουν νά ἀντιμετωπίσουν τήν κατάθλιψη κάποιου ἀγαπημένου τους προσώπου, πού ἐπίμονα ἀρνεῖται ἢ ἀδυνατεῖ νά κάνει κάτι προκειμένου νά βοηθήσει τόν ἑαυτό του.

Καί δέν ἀναφέρομαι μόνο σέ ἀνθρώπους μέ βαριά κατάθλιψη πού ἐπισκέπτονται τά γραφεῖα ψυχιάτρων καί ψυχολόγων ἢ νοσηλεύονται σέ κλινικές, ἀλλά καί σέ ἕνα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι, χωρίς ἰδιαίτερα ἐμφανή συμπτώματα κατάθλιψης, ζοῦν μιὰ ζωή στερημένη ἀπό νόημα, μέσα σέ μιὰ ἐσωτερική μιξέρια, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἐξωτερική τους ἐμφάνιση, τή φυσική τους κατάσταση, τό μορφωτικό, κοινωνικό ἢ οἰκονομικό τους ἐπίπεδο. Μιὰ ἐσωτερική μιξέρια πού συχνά καλύπτεται καλά ἀπό ἕνα ἐξωτερικό προσωπεῖο εὐμάρειας, ἀνεσης, κύρους, ἢ καί ἀπό ἕνα ἐξωτερικό χαμόγελο σάν αὐτό στά αὐτοκόλλητα «smile», πού μπορεῖ νά κρύβει ἕνα βαθύτατο πόνο.

Ἐνα μεγάλο ποσοστό ἀνθρώπων, κυρίως ἄνθρωποι τῆς περασμένης γενιᾶς, περνοῦσαν τή ζωή τους ἀνασκουμπωμένοι στίς κοινωνικές καί οἰκογενειακές ὑποχρεώσεις τους. Περνοῦσαν τή ζωή τους χωρίς νά τή χαίρονται, ἐλπίζοντας ὅτι στά γεράματά τους θά χαροῦν ὅσα δημιούργησαν μέ τόσο κόπο καί ἰδρώτα. Ὅταν ὅμως στά γεράματά τους οἱ ὑποχρεώσεις τους παίρνουν τέλος καί τά παιδιά τους καί τά ἐγγόνια τους

ἀπομακρύνονται ἀπό αὐτούς συναισθηματικά ἢ/καί γεωγραφικά, γιατί ἔχουν τώρα νά κοιτάξουν «τά δικά τους», τότε εἶναι πού ἡ κατάθλιψη καί τό μαράζι χτυποῦν τήν πόρτα τῆς ἀδειας τους φωλιάς.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς νεώτερης γενιᾶς πάλι, ἔχοντας μάθει σάν παιδιά νά εἶναι τό ἐπίκεντρο τῆς οἰκογένειάς τους, ζοῦν καί ὡς ἐνήλικες σάν νά εἶναι τό ἐπίκεντρο τοῦ κόσμου τους καί ἀποξενώνονται ἔτσι ἀπό τούς γύρω τους. Ἔστω κι ἂν ἐξωτερικά φαίνονται πολύ κοινωνικοί, τούς λείπει ἡ οὐσιαστική κοινωνία μέ τόν Θεό, μέ τό συνάνθρωπό τους, καί τελικά καί μέ τόν ἴδιο τους τόν ἑαυτό.

Κοιτᾶν νά γεμίσουν τό κενό πού δημιουργεῖ αὐτή ἡ ἔλλειψη μέ ποικίλες διασκεδάσεις καί καταναλωτικά ἀγαθά ἢ ἀπλά νά «σκοτώσουν τήν ὥρα τους» μπροστά στό «χαζοκούτι». Κάποιοι δέν ἱκανοποιοῦνται μέ αὐτά τά μέτρα καί ψάχνουν μιὰ διέξοδο στό ἄλκοολ ἢ στά ναρκωτικά, ἀποφεύγοντας ἔτσι νά ἔρθουν ἀντιμέτωποι μέ τήν πραγματικότητα.

Ἄλλοι καταφεύγουν σέ τεχνικές yoga καί διαλογισμοῦ, προσπαθώντας κατ' αὐτόν τρόπον νά πετύχουν ψυχική ἡρεμία καί εὐφροσύνη, καί πολλοί πράγματι τό καταφέρνουν. Ἐξάλλου στήν κατάσταση τοῦ διαλογισμοῦ παράγονται στόν ὄργανισμό ἐνδορφίνες, οὐσίες πού ἔχουν στόν ἐγκέφαλο μιά δράση παρόμοια μέ αὐτή τοῦ ὀπίου. Συχνά ὁμως ὀδηγεῖται κανεῖς ἔτσι σέ μιά ἀποχάνωση καί ἀπομόνωση ἀπό τούς ἀνθρώπους γύρω του, πού τόν ἐμποδίζει τελικά νά ἀντιμετωπίσει τήν καθημερινή πραγματικότητα, μέ ἀποτέλεσμα οἱ τεχνικές αὐτές νά λειτουργοῦν παρομοίως σάν ἓνα εἶδος ναρκωτικοῦ.

Ἐπάρχουν τέλος καί αὐτοί πού ζητοῦν τή βοήθεια κάποιου εἰδικοῦ τῆς ψυχικῆς ὑγείας, καί καταφεύγουν εἴτε σέ θεραπεία μέ ἀντικαταθλιπτικά φάρμακα, εἴτε σέ ψυχοθεραπεία, εἴτε σέ συνδυασμό τῶν δύο.

Ἡ θεραπεία μέ φάρμακα τίς πιά πολλές φορές βοηθάει στήν ἀντιμετώπιση τῶν συμπτωμάτων τῆς κατάθλιψης, τουλάχιστον προσωρινά, καί εἰδικά ὅταν πρόκειται γιά σοβαρό καταθλιπτικό ἐπεισόδιο εἶναι συχνά ἀπαραίτητη προκειμένου νά ἀποφύγει κανεῖς μοιραῖες αυτοκαταστροφικές πράξεις.

Ἀπό τίς διάφορες ὑπάρχουσες μορφές ψυχοθεραπείας οἱ σύγχρονες ἔρευνες δείχνουν ὅτι ἡ γνωσιακή θεραπεία ἐπιφέρει καλύτερα ἀποτελέσματα, καί σέ σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, γι' αὐτό θά περιοριστῶ ἐδῶ ν' ἀναφερθῶ μόνο σ' αὐτήν.

Ἡ γνωσιακή θεραπεία βασίζεται στή θεωρία ὅτι τό ἄγχος μας ἢ ἡ κατάθλιψή μας ὀφείλονται σέ λανθασμένες, ἀρνητικές ἀντιλήψεις σχετικά μέ τόν ἑαυτό μας καί τούς ἄλλους γύρω μας, οἱ ὁποῖες ἐπηρεάζουν καί τή συναισθηματική μας κατάσταση. Ὅποιοδήποτε σημαντικό ἢ καί ἀσήμαντο γεγονός, μπορεῖ νά εἶναι ἀφορμή γιά

κάποιες «αὐτόματες σκέψεις», οἱ ὁποῖες ἐνεργοποιοῦν τέτοιες ἀντιλήψεις. Ἀναφέρω ἐδῶ κάποιες τυπικές, παγιωμένες ἀντιλήψεις καταθλιπτικῶν ἀτόμων, σύμφωνα μέ ἓναν ἀμερικανό εἰδήμονα τῆς γνωσιακῆς θεραπείας, τόν David Burns:

- ♦ Ἐάν κάποιος μέ κατηγορήσει, νιώθω δυστυχισμένος, γιατί αὐτόματα σημαίνει πώς κάτι δέν πάει καλά μέ μένα.
- ♦ Πά νά εἶμαι ἓνα ἀπόλυτα ὀλοκληρωμένο ἄτομο, πρέπει οἱ ἄλλοι νά μέ ἀγαποῦν. Ἐάν εἶμαι μόνος μου, εἶμαι καταδικασμένος νά νιώθω ἀπομονωμένος καί δυστυχισμένος.
- ♦ Ἡ ἀξία μου σάν ἄτομο ἐξαρτᾶται ἀπό τίς ἐπιτυχίες μου.
- ♦ Ἐάν δέν ἀποδίδω (ἢ δέ νιώθω ἢ δέ συμπεριφέρομαι) τέλεια, ἔχω ἀποτύχει. (Μπερνς, σελ. 268)

Σέ ἓνα μεγάλο βαθμό ἡ γνωσιακή θεωρία ἀποδίδει τήν κατάθλιψη στή χαμηλή αὐτοεκτίμηση, στήν ἀρνητική εἰκόνα πού ἔχει ἓνα ἄτομο γιά τόν ἑαυτό του, καί τήν ἀντιμετωπίζει μέ μιά σειρά ἀπό τεχνικές πού βοηθοῦν τό ἄτομο νά διορθώσει αὐτές τίς ἀντιλήψεις του. Οἱ τεχνικές αὐτές ἐφαρμόζονται εἴτε μέ τή βοήθεια ἑνός ἔμπειρου γνωσιακοῦ θεραπευτῆ, εἴτε καί μέσω βιβλίων γιά αὐτοβοήθεια. Ἀποσκοποῦν στό νά βοηθήσουν τό ἄτομο νά καταλάβει ὅτι οἱ ἀντιλήψεις του αὐτές εἶναι ἐσφαλμένες, ὅτι δέν τό ἐξυπηρετοῦν, καί νά μπορέσει ἔτσι νά τίς ἀλλάξει καί νά τίς ἀντικαταστήσει μέ ἄλλες πιά «ὑγιείς», πού θά τό ὀδηγήσουν σέ μεγαλύτερη αὐτοεκτίμηση καί αὐτοαποδοχή.

Ἐὐλαίᾳ οἱ παραπάνω μέθοδοι ἀντιμετώπισης τῆς κατάθλιψης ἔχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Ἐὐλαίᾳ ἐστιάζονται στό ἄτομο, καί στά δικά του ἀτομικά προβλήματα. Ἐὐλαίᾳ, σέ κάποιο βαθμό, στοχεύουν

στό να βοηθήσουν το άτομο να αντιμετωπίσει την κατάθλιψη με το να αρχίσει να σκέπτεται και να αισθάνεται με διαφορετικό τρόπο: είτε απλά να ξεχάσει τον πόνο του «ρίχνοντάς το έξω», όπως με τις διάφορες μορφές διασκέδασης, είτε να τον «υπερβεί», ανυψώνοντας τον έναν του σ' ένα επίπεδο πάνω από τον πόνο μέσω τεχνικών yoga και διαλογισμού, είτε να αρχίσει να αντιμετωπίζει τον έναν του και τις καταστάσεις γύρω του με πιο θετικό τρόπο, όπως μέσω ψυχιατρικής ή ψυχοθεραπευτικής βοήθειας. Η θεραπεία με αντικαταθλιπτικά έχει ένα αποτέλεσμα παρόμοιο με την ψυχοθεραπεία, αν και λιγότερο μόνιμο. Μάλιστα νευροεπιστημονικές έρευνες έχουν δείξει ότι η θεραπεία με φάρμακα και η ψυχοθεραπεία επιφέρουν παρόμοιες αλλαγές στην έγκεφαλική λειτουργία. Με όλες όμως αυτές τις μεθόδους το άτομο παραμένει το επίκεντρο του κόσμου του. Ιδιαίτερα η γνωσιακή θεραπεία «διδάσκει», θά λέγαμε, το άτομο πώς να καλλιεργήσει την ανεξαρτησία του και την αυτονομία του, πώς να μην εξαρτάται από την αποδοχή και την αγάπη των άλλων, και πώς επίσης να μην εξαρτά την αξία του από τις προσωπικές και επαγγελματικές του επιτυχίες.

Η φιλοσοφία πίσω από τις σύγχρονες ψυχοθεραπευτικές μεθόδους είναι ότι ναί μόνον δεν μπορεί να αποφύγει κανείς δυσάρεστα και θλιβερά γεγονότα στη ζωή του, μπορεί όμως να μάθει να στηρίζεται στον έναν του και να τα αντιμετωπίζει με αυτοπεποίθηση, με ήρεμια και αισιοδοξία. Μιά φιλοσοφία ή όποια στην πιο επιφανειακή και άπλουστη μένη της έκδοση έχει γίνει πολύ δημοφιλής ιδιαίτερα στην Αμερική, με τα σλόγκαν «think positive» και «don't worry, be happy».

Όμως, παρ' όλη την αισιόδοξη άποψη ψυχιάτρων και ψυχοθεραπευτών ότι η κα-

τάθλιψη είναι μιά αρρώστια που αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά, υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό καταθλιπτικών που είτε αρνούνται να περάσουν το κατώφλι του γραφείου ενός «ειδικού», είτε τό έχουν περάσει και έχουν φύγει απογοητευμένοι.

Έχοντας όλα τα προηγούμενα υπόψη μου, σε μιά συζήτηση σχετικά με τα αντικαταθλιπτικά άκουσα με έκπληξη μιά μοναχή να λέει μεταξύ άστειου και σοβαρού: «Άς πούμε για μισή ώρα την ευχή, και να δούνε για πότε τους περνάει ή κατάθλιψη». Η πρώτη μου σκέψη ήταν ότι μάλλον δεν ξέρει τί λέει. Προφανώς, σκέφτηκα, δεν έχει βιώσει ποτέ κατάθλιψη, και της εύχομαι ποτέ να μην βιώσει, αλλά είναι πολύ αμφίβολο αν ένα καταθλιπτικό άτομο μπορεί να εστιάσει για μισή ώρα το νοῦ του στην ευχή. Μπορεί να επαναλαμβάνει μηχανικά επί μισή ώρα «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», αλλά ο νοῦς του θά είναι μάλλον στην κατάθλιψή του. Ίσως να σκέφτεται: «μάλλον σε μισή ώρα δεν θά μου έχει περάσει, αφού ἔτσι κι ἄλλιως, τίποτα δεν μέ βοηθάει ἔμένα».

Όμως, καθώς είχα ένα έντονο ενδιαφέρον να δῶ αν και πώς και με ποιές προϋποθέσεις ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικός δρόμος μπορεί να λειτουργήσει ψυχοθεραπευτικά, δεν ξέχασα την κουβέντα ἐκείνης τῆς μοναχῆς, ἀλλά ξεκίνησα να διερευνῶ πῶς ἡ ὀρθόδοξη θεολογία αντιμετωπίζει την κατάθλιψη. Ὡς πολύ ἀρχαία στον ὀρθόδοξο δρόμο, ζητῶ να με συγχωρέσετε γιά τό θράσος μου να ἀναλάβω ἕνα τέτοιο ἐγχείρημα. Πιά τῆ διερεύνησή μου αὐτή βασίστηκα σε κάποια βιβλία πού ἔτυχε να «πέσουν στά χέρια μου», καθώς και σε ὀμιλίες τοῦ πνευματικοῦ μας.

Δέν ἄρρησα να καταλάβω ὅτι διερωτώμενη πῶς ἡ ὀρθοδοξία αντιμετωπίζει τήν κατάθλιψη, δέν ἔθετα σωστά τό ἐρώτημα. Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία δέν αντιμετωπίζει

κλινικά μιά όρισμένη νόσο. Άντιλαμβάνεται τόν άνθρωπο σάν μιά ένότητα σώματος, ψυχής και πνεύματος. Για τήν όρθόδοξη θεολογία ή ζωή τοῦ ανθρώπου ἔχει ἕνα σαφές νόημα: Ὁ άνθρωπος εἶναι πλασμένος κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ και στοχεύει στό καθ' όμοίωσιν. Ἡ πορεία τοῦ ἐκπεσμένου ανθρώπου πρός τό καθ' όμοίωσιν τοῦ Θεοῦ εἶναι μιά θεραπευτική διαδικασία. Πρόκειται για μιά πραγματικά όλιστική θεραπεία πού ἔχει σάν πρώτο στάδιο τήν κάθαρση τῆς ψυχῆς ἀπό τά πάθη.

Μέ αὐτή τήν έννοια ή κατάθλιψη εἶναι ἕνα πάθος ἀπό τό όποιο ή ψυχή πρέπει νά ἀπαλλαγῆ. Αὐτό τό πάθος οἱ νηπτικοί πατέρες τό όνόμαζαν «ἀκηδία». Κατά τόν Μητροπολίτη Ναυπάκτου και Ἁγ. Βλασίου κ. Ἰερόθεο, «Ἡ ἀκηδία, πού εἶναι ἕνας μεγάλος δαίμων, παραλύει τόσο τό σῶμα όσο και τήν πνευματική ζωή». (σ. 187).

Ἡ κάθαρση ἀπό τά πάθη ἀπαιτεῖ ἕναν πνευματικό ἀγώνα για ἀλλαγὴ τοῦ νοῦ. Αὐτή εἶναι ἐξ ἄλλου και ή ἐτυμολογική έννοια τῆς λέξης μετάνοια (μετα-νοῶ = ἀλλάζω νοῦ). Δέν πρόκειται όμως για ἕναν ἀγώνα πού κάνει κανεῖς μόνος του, στηριζόμενος στίς δικές του δυνάμεις. Ξεκινώντας κανεῖς ἕναν τέτοιο ἀγώνα μόνος του πέφτει ξανά και ξανά στά ἴδια λάθη ή ὅπως λέει ό ἀπόστολος Παῦλος, «ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ» (Ρωμ. 7:15), και συνειδητοποιεῖ σιγά-σιγά τήν ἀλήθεια τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ: «χωρίς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰω. 15:5). Ἡ μετάνοια σημαίνει μιά συνολική ἀλλαγὴ στάσης ζωῆς, πού συντελεῖται μέ τήν ἐπενέργεια τῆς Χάρης τοῦ Θεοῦ πάνω στόν άνθρωπο.

Ποιά εἶναι αὐτή ή ἀλλαγὴ στή στάση ζωῆς; Εἶναι ή ἀλλαγὴ ἀπό τή ζωὴ τοῦ ἀτόμου, τοῦ περιχαρακωμένου πίσω ἀπό τά τεῖχη πού τό περιβάλλον ή πού αὐτό τό ἴδιο

τό ἄτομο ἔχει χτίσει για τόν ἑαυτό του, πρός τή ζωὴ τοῦ προσώπου, πού βρίσκεται σέ μιά διαρκή σχέση, σέ μιά κοινωνία μέ τόν Χριστό και μέ τόν πλησίον του· πρός μιά ζωὴ στραμμένη πρός τόν Χριστό, ἀναφερόμενη σ' Αὐτόν. Μέ αὐτή τήν έννοια πάθος ή ἀμαρτία εἶναι ὅ,τι μᾶς χωρίζει ἀπό αὐτή τήν κοινωνία και μᾶς ἀπομονώνει, κάθαρση ή μετάνοια εἶναι ὅ,τι μᾶς ἐπανασυνδέει.

Ὅταν προσπαθοῦμε νά ἀνέλθουμε βασιζόμενοι στίς δικές μας δυνάμεις, στόν ἐγωισμό μας και τήν κενοδοξία μας, τότε κινδυνεύουμε ή κάθε ἀποτυχία νά μᾶς ρίξει σέ κατάθλιψη. Ὅταν συνειδητοποιοῦμε τή δική μας ἀναξιοτήτα μπροστά στή μεγαλωσύνη τοῦ Θεοῦ και, χωρίς νά παραιτούμαστε ἀπό τό δικό μας ἀγώνα, προσβλέπουμε μέ πίστη, δηλαδή μέ ἐμπιστοσύνη, στό ἔλεος και στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τότε δέν χάνουμε τήν ἐλπίδα μας. Παραδόξως, όσο ταπεινώνουμε τόν ἑαυτό μας, ἀποκτᾶμε ἕνα βαθύτερο, γνήσιο αὐτοσεβασμό και αὐτοεκτίμηση. Συνειδητοποιοῦμε τήν πραγματική μας ἀξία ὡς εἰκόνας και ναοί τοῦ Θεοῦ.

Ἄν ἔχει κανεῖς μιά τέτοια ἐσωτερική στάση, τότε εἶχε δικιο ἐκείνη ή μοναχὴ: ἀρκεῖ νά λείη τήν εὐχή για μισή ὥρα και ή κατάθλιψη διαλύεται μέσα στά δάκρυα τῆς χαρμολύπης. Γιατί οἱ δαίμονες εἶναι ἀνίσχυροι μπροστά σέ μιά γνήσια ταπείνωση.

Τότε τό ἐπίκεντρο δέν εἶναι πιά ὁ ἑαυτός, ἀλλά ὁ Χριστός. Τό ενδιαφέρον μετατίθεται ἀπό τό Ἐγώ πρός τό Ἐσύ, ἀπό τόν ἑαυτό πρός τόν ἄλλο, πρός τόν Θεό και πρός τόν πλησίον. Ἄντι νά μερμινᾶ κανεῖς για τό πῶς θά κερδίσει τό ενδιαφέρον, τό σεβασμό, τήν ἐκτίμηση και τήν ἀγάπη τῶν ἄλλων, ἀρχίζει νά ενδιαφέρεται ὁ ἴδιος για τούς ἄλλους, νά τούς σέβεται, νά τούς ἐκτιμᾶ και νά τούς ἀγαπᾶ.

Ἡ συμμετοχὴ στό ἐκκλησιαστικό σῶμα

καί στά μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἀμοιβαία συγχώρεση καί κατανόηση, εἶναι ὅ,τι γκρεμίζει τά τείχη πού μᾶς περιχαρᾶκῶνουν καί κτίζει γέφυρες ἐπικοινωνίας μεταξύ μας. Ἔτσι ὁ πόνος μας γίνεται πιό ἐλαφρὺς καί ἡ χαρὰ μας μεγαλύτερη, γιατί τά μοιραζόμαστε μεταξύ μας.

Αὐτά συνοψίζονται στίς δύο κύριες ἐντολές πού μᾶς δίνει ὁ Χριστός: ἀγάπη πρὸς τόν Θεό καί ἀγάπη πρὸς τόν πλησίον (Μτ. 22:37, 39). Αὐτή ἡ ἀγάπη πρὸς τόν Θεό καί πρὸς τόν πλησίον, εἶναι αὐτό πού κάνει τήν καρδιά νά μαλακῶνει καί διαλύει τό ἀσῆκωτο βᾶρος τῆς κατάθλιψης.

ΕΙΡΗΝΗ Μοναχή

Βιβλιογραφία

Βιγγοπούλου Μυρσίνη, *Ἀπό τήν Ἐγώπολη στήν Ἐσύπολη*. Ἀθήνα, Ἀκρίτας, Στ' ἔκδοση, 2007

Καραγιάννης, Δημήτρης, *Ρωγμές καί ἀγγίγματα*. Ἀθήνα, Ἄρμος 2005.

Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου, *Θεραπευτική Ἀγωγή. Προεκτάσεις στήν «Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία»*. Λειβαδιά, Ἱερά Μονή Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), Ε' ἔκδοση, 2003.

Μητροπολίτου Περγάμου Ἰωάννου, *Ἀνθρωπολογία, Σιτομέτριον*. Ἐπιμέλεια ὕλης καί ἐκδόσεως Ἀρχιμ. Χρυσόστομος, Καθηγούμενος Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Παρασκευῆς Μαζίου Μεγάρων. Μέγαρο, Ἐυεργέτις (ὑπό ἔκδοση).

Μπέρνε, Ντέιβιντ Ντ.: *Αἰσθανθεῖτε καλά! Ἡ ἀποτελεσματική ἀντιμετώπιση τῆς κατάθλιψης χωρίς φάρμακα*. Ἐπιστημονική ἐπιμέλεια: Σίμιος Γρηγόρης. Ἀθήνα, Πατάκη, Στ' ἔκδοση, 2004.

Μπλούμφιλντ Χάρολντ Χ. καί Μακ Γουίλλιαμς Πήτερ, *Θεραπεύοντας τήν κατάθλιψη*. Ἐπιμέλεια: Νέστορος Ἰωάννης. Ἀθήνα, Θυμάρη, 2003.

π. Ἰωάννη Ρωμανίδη, *Πατερική Θεολογία*, Θεσσαλονίκη, Παρακαταθήκη, 2004.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΙΤΕ ΣΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ 93,6 FM

*Γιά νά παρακολουθήσετε τό πρόγραμμα
τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ
τῆς Ἐκκλησίας,
συνδεθεῖτε μέ τή συχνότητα τῶν 93,6 FM.
Ἐκπέμπει καθόλη τή διάρκεια τοῦ 24ώρου.*

Στά ὀνοματήρια τοῦ Μητροπολίτη μας

Κατά τήν Ὁρθόδοξη Θεολογία ἡ βάση τῆς πίστεώς μας εἶναι ἡ ἀναμονή τῆς Βασιλείας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Αὐτή τῆ βασιλεία προ-ανήγγειλαν οἱ Προφῆτες καί οἱ Δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Αὐτή τῆ Βασιλεία ἀναγγέλει καί ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ μέ τήν ἐνανθρώπησή του. Ὁ Χριστός ὁμως δέν παραμένει σέ μία θεωρητική ἐξαγγελία ἀναφορικά μέ τήν ἐρχόμενη Βασιλεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὁλη ἡ ἐπίγεια ζωή Του, τά σημεῖα-θαύματα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἀποκάλυψη τοῦ πῶς θά εἶναι ὁ ἄνθρωπος καί ὁ κόσμος τότε, στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Μέ τή σταυρική του Θυσία καί τήν Ἀνάστασή του, ὁ θάνατος καί ἡ φθορά ἀποδυναμώνονται. Αὐτή τῆ νίκη προγευόμαστε στό μυστήριο τῶν μυστηρίων, τῆ θεία Εὐχαριστία ὅπου κατά τούς Πατέρες φανερόνεται καί συγκροτεῖται ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ εἰκόνα, ἡ πρόγευση, ὁ ἀρραβώνας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἐάν, λοιπόν, δεχτοῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία φανερόνεται στή θεία Εὐχαριστία, τότε καί ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι εἰκόνα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Αὐτό παραστατικά μᾶς περιγράφει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης στήν Ἀποκάλυψη. Στό 7ο κεφάλαιο ἀναφέρει ὅτι θά συναχθοῦν γύρω

ἀπό τό Ἄρνιο-Χριστός ὁλος ὁ Λαός τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, προεικονίζει αὐτή τῆ σύναξη τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ πέριξ τοῦ Χριστοῦ τῆς Δόξης. Δύο, λοιπόν, εἶναι τά δομικά στοιχεῖα αὐτῆς τῆς συνάξεως, ὁ Χριστός τῆς Δόξης καί ὁ Λαός τοῦ Θεοῦ. Ἡ θεία Λειτουργία εἶναι ἡ εἰκόνα αὐτῆς τῆς συνάξεως στήν ὁποία εἰκονίζεται ὁ Χριστός μέ τόν Ἐπίσκοπο καί οἱ πιστοί μέ τό Λαό τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἐπίσκοπος μέ βάση τῆ Θεολογία μας εἶναι ἕνα λειτουργήμα παραπεμπτικό. Παραπέμπει στό ἴδιο τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό δέν εἶναι κάτι δευτερεῦον καί ἀσήμαντο. Εἶναι τό πλέον καθοριστικό στοιχεῖο στό λειτουργήμα τοῦ Ἐπισκόπου. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός σέ ὅλη του τῆ ζωή παραπέμπει στόν Πατέρα.

Αὐτός εἶναι ὁ τρόπος ὑπάρξεως τῆς Ἁγίας Τριάδος, τό ἕνα πρόσωπο παραπέμπει στό ἄλλο.

Στόν ἀντίποδα αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὑπάρξεως εἶναι ὁ πτωτικός, ὁ δαμονικός τρόπος ὑπάρξεως, ὅπου μέ βάση αὐτό τόν τρόπο τά ὄντα αὐτοπροσδιορίζονται. Αὐτή ἦταν καί ἡ οὐσία τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Οἱ πρωτόπλαστοι πίστεψαν ὅτι θά θεωθοῦν μέ τίς δικές τους δυνάμεις. Ἡ σωτηρία ὁμως εἶναι γεγονός σχέσεως μέ κάτι ἄλλο ἔξω ἀπό τόν ἑαυτό μας. Νά γιατί ὁ Ἐπίσκοπος στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τιμᾶται τόσο πολύ, διότι εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοανθρώπου. Ὁ ὁποῖος δέν ἐννοεῖται αὐτονομημένος

* Λέχθηκε κατά τή θ. Λειτουργία τῆς 3.9.2009 στόν ἱ. Μητροπολιτικό ναόν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου.

ἀπό τό Θεό Πατέρα ἀλλά οὔτε καί εἶναι ἄσχετος μέ τήν ἀνθρωπότητα.

Αὐτό τόν τρόπο ὑπάρξεως προσωποποιεῖ, ἐξαγγέλει, ἀποκαλύπτει καί φανερώνει ὁ κάθε ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος. Νά γιατί ἡ Ἐκκλησία πού παροικεῖ στίς ἐπαρχίες Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου σήμερα ἀγάλλεται καί χαίρει. Νά γιατί συναχθήκαμε σήμερα ὅλοι ἐδῶ στήν Εὐχαριστία, γιατί ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος, σέ παράφραση, ὅπου φανεῖ ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖ καί ἡ Ἐκκλησία. Βέβαια ὁ ἀνεμος τῆς ἐκκοσμίκευσης πού ἀπλώθηκε κυρίως μετά τό Διαφωτισμό, ἀλλοτρίωσε τό φρόνημά μας μέ ἀποτέλεσμα νά προσεγγίζουμε τό λειτούργημα τοῦ Ἐπισκόπου καί νά τό ἀντιλαμβανόμαστε μέ κοσμικά κριτήρια καί προϋποθέσεις.

Στούς περισσότερους ἀπό ἐμᾶς ἔχει ἐξαφανιστεῖ ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι εἰκόνα τοῦ Ἐρχόμενου Χριστοῦ τῆς δόξης καί ἀντί αὐτῆς ἀναζητοῦμε στό πρόσωπο τοῦ Ἐπισκόπου χαρακτηριστικά πού προσοιδιάζουν περισσότερο σ' ἓνα κοσμικό ἡγέτη. Οἱ κοσμικοί ἡγέτες ἐγκλωβίζονται στό νόημα τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ἱστορίας στή βελτίωση τῶν ὄρων καί συνθηκῶν διαβίωσης. Ἄντιμετωπίζουν τήν ἱστορία ὡς ἓνα κλειστό σύστημα. Τό πρόβλημα ὅμως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι βαθύτερο, ἔχει νά κάνει μέ τήν φθορά καί τήν φθηνότητά του. Τά ὁποῖα δέν ἀντιμετωπίζονται ὅσο καί ἂν βελτιωθοῦν οἱ συνθηκῆς διαβίωσης, ὅσο ὑψηλό καί ἂν εἶναι τό βιωτικό επίπεδο.

Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι τό νόημα τῆς ἱστορίας καί τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται στό μέλλον, σ' αὐτό πού θά γίνουν τήν ἔσχατη ἡμέρα.

Πι' αὐτό πιστεύουμε ὅτι ἡ πορεία τῆς ἱστορίας καί τοῦ ἀνθρώπου εἶναι εὐθύγραμμη καί θά καταλήξει σ' ἓνα αἴσιο τέλος. Αὐτή τήν ἀντίληψη καί τήν πίστη περὶ

ἱστορίας καί ἀνθρώπου, δηλαδή ὅτι τό νόημα βρίσκεται στό μέλλον, δηλαδή στό Χριστό τῆς δόξης, ὑπερασπίστηκε ἕως θανάτου καί ὁ Ἅγιος ἱερομάρτυς Ἄνθιμος, Ἐπίσκοπος Νικομηδείας. Ὁ Διοκλητιανός τόν προσκάλεσε καί ἀπαίτησε νά δεχθεῖ ὅτι τό νόημα τῆς ζωῆς βρίσκεται στά εἶδωλα, δηλαδή στόν αὐτοθεοποιημένο ἄνθρωπο. Ἡ Ἐκκλησία, τιμώντας τήν μνήμη του, οὐσιαστικά μᾶς προσκαλεῖ νά μήν ξεχνᾶμε ποτέ πῶς ὁ ὁ μόνος τρόπος νά ὑπάρξουμε καί νά ζήσουμε εἶναι νά βρισκόμαστε σέ ἀναφορά, σέ σχέση μέ τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καί διὰ τοῦ Χριστοῦ μέ τούς συνανθρώπους μας. Πι' αὐτό τό γεγονός λοιπόν, τιμοῦμε τόν Ἅγιο Ἄνθιμο μέ ὕμνους, ὠδές καί συνάξεις καί εἶναι ἄξιο καί ταιριαστό.

Μέ βάση λοιπόν ὅσα εἶπαμε, ὁ ἕκασταχοῦ Ἐπίσκοπος δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ὑπόμνηση, ὁ ὑπαινιγμός καί εἰκονισμός αὐτοῦ τοῦ τρόπου ζωῆς. Τῆς ζωῆς σέ ἀναφορά μέ τό Χριστό καί τούς ἀδελφούς μας. Ὁ πιστός λαός δέν χάνει εὐκαιρία πού νά μήν ἐκδηλώνει αὐτή τήν τιμή καί αὐτόν τόν σεβασμό. Καί σήμερα ἔχουμε μία ἐπιπλέον εὐκαιρία γιά νά ἐκδηλώσουμε τό σεβασμό μας στόν Ἐπίσκοπό μας, ὁ ὁποῖος ὄντας τύπος καί ὑπογραμμός αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὑπάρξεως πού περιγράψαμε — ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἔχει νόημα μόνο ὅταν σχετίζεται μέ τόν Θεό καί τούς συνανθρώπους του - ἀθόρυβα καί διακριτικά φροντίζει καί μερμινᾷ γιά τά λογικά του πρόβληματα.

Πι' αὐτόν ἦταν αὐτονόητο νά ἐγκαταστήσει νέους κληρικούς στίς ἐνορίες τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας καί ταυτόχρονα νά στελεχώσει καί τά μοναστήρια τῆς.

Δυστυχῶς, συχνά παραθεωροῦμε τήν σημασία καί ἀξία μίας ἐνορίας νά ἔχει πνευματικό πατέρα-ιερέα. Ἄν ὅμως δεχθοῦμε ὅτι ὁ ἱερέας εἶναι «προέκταση» τῆς παρουσίας

του Ἐπισκόπου, τότε καί ἡ παρουσία τοῦ ἱερέα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μία διαρκῆς ὑπόμνηση ὅτι ἡ ζωὴ δέν πηγάζει ἀπό τόν ἑαυτό μας ἀλλά ἀπό τή σχέση μας μέ τό Θεό καί ἐκδηλώνεται ὡς κοινωνία μέ τούς συνανθρώπους μας. Νά γιατί δέν ἔχει νόημα νά ἀναφερθῶ καί σέ ἄλλα πράγματα πού ἔχει κάνει ἡ ἀγάπη τοῦ Ἐπισκόπου μας. Πατί ὅλα, μά ὅλα, εἶναι φυσική ἀπόρροια στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ καί τοῦ ἐφικτοῦ αὐτῆς τῆς μεγάλης προσφορᾶς νά εἶναι ὁ ἴδιος εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καί νά ἐγκαθιδρύει σέ κάθε χωριό, σέ κάθε ἐνορία εἰκόνες του. Εἰκόνες ἀγάπης καί ἐλευθερίας. Πατί αὐτός εἶναι ὁ τρόπος ὑπαρξῆς τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ, ἡ ἀγάπη καί ἡ ἐλευθερία.

Καί ἐμεῖς εὐγνωμονοῦμε τό Θεό, διότι μᾶς ποιμαίνει ὁ συγκεκριμένος Ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος ἐνῶ μᾶς ἀγαπᾷ δέν μᾶς αἰχμαλωτίζει. Ἐνῶ μᾶς ἀγαπᾷ δέν μᾶς δεσμεύει. Κι ἄν μᾶς ἀφήνει ἐλεύθερους δέν μᾶς ἐγκαταλείπει, δέν ἀδιαφορεῖ, δέν ἀποστασιοποιεῖται.

Αὐτά εἶναι πάρα πολύ σημαντικά κατά τήν ταπεινή μου ἄποψη. Ἡ ἀνθρωπότητα πάσχει ἀπό διαρκεῖς πολώσεις. Ἄλλοτε ἐξυψώνει τό πνεῦμα καί ὑποτιμᾷ τήν ὕλη. Ἄλλοτε ἐξυψώνει τήν ὕλη καί παραθεωρεῖ τό πνευματικό στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς. Ἄλλοτε πιστεύει ἐντελῶς στόν ἑαυτό της παραθεωρώντας τήν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ καί ἄλλοτε πιστεύει σέ θεούς μ' ἕνα μαγικό τρόπο. Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία, ἡ Σύναξη πέριξ τοῦ Ἐπισκόπου κάθε φορᾶ πού τελεῖται ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι ὑπέρβαση τῆς φιλαυτίας κάθε δυϊσμοῦ καί μανιχαϊσμοῦ.

Σεβασμιώτατε, Σας εὐχαριστοῦμε γιατί μέ τόν τρόπο τῆς βιοτῆς Σας διαρκῶς μᾶς προσκαλεῖτε πρὸς τήν ἐλευθερία πού δέν εἶναι ἀσυνδοσία, πρὸς τήν ἀγάπη, πού δέν εἶναι συγχώνευση, δηλαδή σᾶς εὐχαριστοῦμε

γιατί διαρκῶς μᾶς προκαλεῖτε καί μᾶς ὑπενθυμίσετε ὅτι ὁ νικητῆς τῆς φθορᾶς καί τοῦ θανάτου εἶναι μόνο ὁ Θεάνθρωπος Χριστός. Ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μόνος ἅγιος, ὁ μόνος Κύριος. Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιατί μέ τόν τρόπο βιοτῆς σας μᾶς προσκαλεῖτε σέ μία διαρκῆ ταπεινώση καί σέ μία διαρκῆ συγχωρητικότητα, σέ μία φιλάδελφη καί φιλόανθρωπη θέση ἀπέναντι ὄχι μόνο στούς ὁμοπίστους ἀδελφούς, ἀλλά πρὸς κάθε ἄνθρωπο, ἀφοῦ ὁ καθένας εἶναι δημιουργημα τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ὅπως γράφει ἕνας σύγχρονος θεολόγος **«τό πρόβλημα τοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ἱστορίας εἶναι θέμα προσανατολισμοῦ καί νοοτροπίας».**

Ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ κάθε Ἐπίσκοπος ὡς εἰκόνα Χριστοῦ, μᾶς προσανατολίζει πρὸς τό μέλλον, τά ἔσχατα, τήν ἐρχόμενη Βασιλεία. Σᾶς εὐχαριστοῦμε γ' αὐτόν τόν προσανατολισμό καί γ' αὐτήν τήν νοοτροπία πού μᾶς ἐμφυτεύετε κατά τή μαθητεία μας ἡμέραν καθ' ἡμέραν κοντά σας. Χαιρόμαστε ἀκόμα γιατί μᾶς μεταφέρετε τήν αἴσθησι ὅτι αὐτόν τόν προσανατολισμό καί τήν νοοτροπία ἐξαγγέλου καί οἱ παριστάμενοι συλλειτουργοῦντες καί συμπροσευχόμενοι συνεπίσκοποι σας.

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου κ.κ. ΑΝΘΙΜΕ,

Τίνα εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ Θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ αὐτοῦ;

Τόν σόν ἀπολάμβανε λαόν... ὃν ἐνεχείρισέ σοι τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ὃν προσάγουσιν ἄγγελοι... Τό ἀπολωλός ἐκζήτηι, τό ἀσθενές ἐνίσχυε, τό ἰσχυρόν φύλασσε.

Ἄς εἶναι τά ἔτη σας μακρὰ καί ἡ ἀπό Θεοῦ ἰσχὺς σας ὀλοέν ἀύξανομένη, ἕως ὅτου ὀλοκληρώσετε τήν κλήση σας καί τήν ἀποστολή σας.

Ἄρχιμ. Ἄνθιμος ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΗΣ
Πρωτοσύγκελλος

ZOYN!!

*Μέ αφορμή τήν Ἡμέρα Ἐθνικῆς Μνήμης
τῆς Γενοκτονίας τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικροῦς Ἀσίας*

Ἡ μνήμη ὅπου καί νά τήν ἀγγίζεις πονεῖ. (Γ. Σεφέρης)

87 χρόνια, σχεδόν ἕνας αἰώνας, ἀπό τή δραματική ἔξοδο τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπό τίς πατρογονικές ἐστίες του στή Μικρά Ἀσία, στή Θράκη καί στόν Πόντο· μιὰ ἔξοδο χωρίς ἐπάνοδο!

87 χρόνια εἶναι πολλά ἢ λίγα;

87 χρόνια εἶναι λίγα γιά νά λησμονήσουμε τήν ἐπί τρεῖς χιλιετίες ἑλληνική παρουσία στόν τόπο αὐτόν, πού δημιούργησε τίς ἀνώτερες πολιτισμικές ἀξίες, ὅπως τή φιλοσοφία καί τήν ἐπιστήμη, γέννησε τόν Ὅμηρο, τόν Ἡρόδοτο καί τό Θαλῆ, ἐξέθρεψε τούς Τρεῖς Ἱεράρχες καί ἀνέδειξε μεγάλους Δασκάλους τοῦ Γένους ἢ ποιητές, ὅπως ὁ νομπελίστας μας Σεφέρης...

87 χρόνια εἶναι πολύ λίγα γιά νά λησμονήσουμε τή Μικρασιατική Καταστροφή τοῦ '22, τή μεγαλύτερη μετά τήν Ἄλωση τῆς Πόλης ἐθνική συμφορά τοῦ Νεότερου Ἑλληνισμοῦ. Εἶναι λίγα γιά νά λησμονή-

σουμε τά μαρτύρια τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπό τή θηριωδία τοῦ τουρκικοῦ κράτους, τό Γολγοθᾶ 800.000 θαμμένων ἢ ἄταφων νεκρῶν καί τήν Ὀδύσεια τῶν ξεριζωμένων, πού ξεπεροῦσαν τούς 1.500.000. Εἶναι λίγα νά λησμονήσουμε τήν κτηνωδία τοῦ ἀφιονισμένου τούρκικου ὄχλου σέ βάρος τοῦ Μητροπολίτη Σμύρνης, πού σάν ἄλλος Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἐπέλεξε τό δρόμο τῆς αὐτοθυσίας.

87 χρόνια εἶναι λίγα γιά νά σβήσουμε ἀπό τή μνήμη μας τίς φλόγες πού μετέτρεψαν τή Σμύρνη, ἀπό «διαμάντι τῆς Ἀνατολῆς» σέ βιβλική κόλαση καί μάλιστα κάτω ἀπό τά ἀπαθῆ βλέμματα τῶν Δυτικῶν «Συμμάχων μας», πού ἀπό τά ἀγκυροβολημένα πλοῖα τους, ἀπολάμβαναν τό βιασμό τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας, ὡς ἐκπρόσωποι ὄχι τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Δύσης, ἀλλά τῆς δύσης τοῦ πολιτισμοῦ.

87 χρόνια εἶναι λίγα γιά νά ξεχάσουμε ὅτι ἡ μικρασιατική τραγωδία ἦταν ἀπόρροια ὄχι μόνο τῆς τουρκικῆς γενοκτονίας, οὔτε μόνο τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀδελφοκτονίας, ἀλλά

* Ὁμιλία στόν Ἱερό Ναό τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων τήν Κυριακή 20.9.09 μετά τήν ἐπιμνημόσυνη δέση γιά τά θύματα τῆς Καταστροφῆς τοῦ '22.

καί τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκτονίας! Πατί μέ τί ἄλλο ἰσοδυναμεῖ ὁ ἔθνικός μας διχασμός σέ κείνες τίς κρίσιμες ὥρες τοῦ ἔθνους;

Οἱ πατρίδες χάνονται ὅταν χάνεται ἡ μνήμη. Τώρα, λοιπόν, καί ὀγδόντα ἐπτά χρόνια οἱ ἀλησμόνητες πατρίδες μας:

ΖΟΥΝ στίς σπονδές καί στά θυμιάματά μας πρός τά θύματα τῆς γενοκτονίας τῶν Νεοτούρκων, ὅπως τό σημερινό.

ΖΟΥΝ στόν ἀπόηχο τοῦ ἀγκομαχητοῦ τῶν μαχητῶν καί τῶν ἀμάχων μας, πού τόν νιώθουμε νά σκίζει τόν ἀέρα τῶν ἀλησμόνητων πατρίδων, ὅταν ἐπισκεπτόμαστε τά ἱερά χώματά τους...

ΖΟΥΝ στό κενό πού καρφώνεται τό βλέμμα τῶν λιγοστῶν πιά ἐκπροσώπων τῆς πρώτης γενιάς, πού ἀποτελεῖ τή «ζῶσα» ἱστορία, στό αἷμα, στήν καρδιά καί στή φαντασία τῆς δεύτερης καί τῆς τρίτης...

ΖΟΥΝ στίς κίτρισιμένες φωτογραφίες καί στά καρτ-ποστάλ, στίς ἀναπαραστάσεις τῶν κεντημάτων καί τῶν ὑφαντῶν μας, στά σκουριασμένα κλειδιά τῶν ὑπαρκτῶν ἢ ἀνύπαρκτων σπιτιῶν, στά εἰκονίσματα μέ τά ἀσημένια τάματα καί στά ἄλλα ἱερά ἐνθυμήματα τῆς πατρίδας...

ΖΟΥΝ στα βιβλία μας, στά δημοσιεύματά μας σέ περιοδικά καί ἐφημερίδες στά ἦθη καί στά ἔθιμά μας, στίς γεύσεις τῶν φαγητῶν καί τῶν κερασμάτων μας, στή μουσική καί στά τραγούδια μας, στούς ὕμνους καί στά μοιρολόγια μας, στούς χορούς καί στίς χορωδίες μας, στούς θρύλους καί στά παραμύθια μας...

ΖΟΥΝ στήν... ἄλλη, στή νέα Μικρά Ἀσία, πού ἔφτιαξαν οἱ ξεριζωμένοι στά Ἑλλαδικά χώματα πού ριζοβόλησαν. Ζοῦν στίς Νέες Φώκιες μας, τή Νέα Μαγνησία μας, τό Νέο

Τσεμέ μας, τή Νέα Μενεμένη μας, τή Νέα Ἀλικαρνασσό μας, στή Νέα Ἐφεσό μας, τή Νέα Σμύρνη μας, τή Νέα Ἰωνία μας...

ΖΟΥΝ στά μνημεῖα, στά ὀνόματα δρόμων, στά ὀνόματα πλατειῶν, στά ὀνόματα ἰδρυμάτων...

ΖΟΥΝ στά βιώματά μας ἀπό τό τραγικό μεγαλεῖο τῶν Μικρασιατῶν μαρτύρων τῆς πρώτης γενιάς, πού μέχρι τό τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς τους δέν ἔπαψαν νά σκαλίζουν τή χόβολη τῆς συμφορᾶς τους, ἀναμετρώντας μέ τίς χάντρες τῶν δακρῶν τους τίς μέρες τῶν χαμένων ἀλλά ὄχι ξεχασμένων παραδείσων!... Πού ζύμωναν τό ψωμί τους μέ τόν τίμο ἰδρώτα τους καί πού μέσα στήν ἄνοστη ζωή τους στιγμή δέν ἔπαψαν νά ὀνειρεύονται τό «νόστιμο ἡμαρ», ἀπαλύνοντας τό ἄλγος τῆς βιοπάλης καί τή νοσταλγία τῆς γενέθλιας γῆς!... Πού εἶχαν λίγο λάδι γιά τό φαγητό τους, ἀλλά τά καντήλια τους ἦταν πάντα γεμάτα, γιά νά φωτίζουν τίς εἰκόνες πού ἔφεραν ἀπό τίς πατρίδες τους καί τίς ξεθωριασμένες φωτογραφίες ἐκείνων πού ἄφησαν πίσω τους.

ΖΟΥΝ στό μεγάλο ἄθλο τῶν ἐξαθλιωμένων προσφύγων: τήν ἀναγέννηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί τή μετάλλαξη τῆς Μεγάλης Ἰδέας τοῦ Ἔθνους μας ἀπό τό ἐδαφικό μέγαλωμα στήν πολιτισμική μεγαλουργία.

ΖΟΥΝ στήν ἰδέα Μικρά Ἀσία, τήν ἄυλη, τήν πνευματική Μικρά Ἀσία, τήν παντοπινή Μικρά Ἀσία. Πού κυλάει μέσα μας καί μᾶς μεταδίδει ζωή, παλμό, δύναμη. Εἶναι ἡ ἀόρατη μάνα πού τροφοδοτεῖ τό σήμερα καί τό αὔριο. Αὐτήν τήν πατρίδα κανεῖς δέν μπορεῖ νά μᾶς τήν πάρει. Εἶναι καί θά μείνει ἡ πατρίδα ὄλων μας! Πατί γιά μᾶς τούς σημερινούς Ἑλληνες, πού ἐξακολουθοῦμε νά ἀντιμετωπίζουμε τίς τούρκικες προκλήσεις καί διεκδικήσεις, ἡ πιό ὑπεύθυνη στάση εἶναι ἡ ἀντίσταση στή λήθη, εἶναι ἡ μνή-

μη και μάλιστα ή μήμημη τής αλήθειας για τή μεγάλη Καταστροφή.

Μιλῶ για μήμημη, ὄχι μνησικακία. Καί για τουρκικό κράτος ὄχι λαό.

Ἄλλωστε, ἐμεῖς τούς λέμε πρῶτοι: Ἄς ἀνταλλάξουμε κλαδιά ἐλιάς. Ὑπάρχουν τόσες καί στίς δύο πλευρές τοῦ Αἰγαίου. Ἄς ἀφήσουμε νά ὑψωθοῦν στόν οὐρανό, ἀντί για ἀεροπλάνα, λευκά περιστερία. Ὑπάρχουν τόσα καί στίς δύο πλευρές τοῦ Αἰγαίου. Ἄς κρατήσουμε καθαρό τό γαλάζιο τοῦ Αἰγαίου. Ἀρκετό κόκκινο τό θόλωσε κι ἀπό τίς δύο πλευρές.

Ὅμως μή μᾶς ζητήσετε νά ξεχάσουμε!...

Εἶναι δικαίωμα τῶν προγόνων καί χρέος τῶν ἀπογόνων ή διατήρηση καί σωστή διαχείριση τής ἱστορικῆς κληρονομιάς, γιατί τή ζωή τή βιώνουμε ἀτενίζοντας πρὸς τά ἐμπρός, ἀλλά τήν κατανοοῦμε κοιτάζοντας πρὸς τά πίσω.

Μέ τήν ἔννοια αὐτή, θά ἤθελα νά ἐπισημάνω μιά παρουσία καί μία ἀπουσία στήν πόλη μας δύο σημαντικῶν σημείων ἀναφορᾶς στήν ἱστορική μήμημη τῶν Μικρασιατῶν.

Τό πρῶτο ἀφορᾶ στήν Πλατεία πού πρόσφατα τιμήθηκε μέ τό ὄνομα «Μικρασιατῶν». Ἕνα ὄνομα πού τιμᾶ ὄχι μόνο τούς τιμώμενους Μικρασιάτες ἀλλά καί τούς τιμητές. Καί για νά μήν παρεξηγημαστε, δέν πρόκειται για ἕνα ὄνομα ἰδιοκτησιακοῦ χαρακτήρα, πού διαχωρίζει δῆθεν τούς προσφυγογενεῖς ἀπό τούς γηγενεῖς. «Πλατεία Μικρασιατῶν» σημαίνει πλατεία ἀναφορᾶς στήν ταυτότητα τής πόλης (σέ μιά συνιστώσα της), πλατεία γνώσης καί αὐτογνωσίας, πλατεία μήμημης, ὄχι μνησικακίας. Τώρα, ἂν ἀκούστηκαν καί κάποιες

διαφωνίες καί παραφωνίες... αὐτά ἔχουν τά βαφτίσια.

Τό δεύτερο ἀφορᾶ στό Μνημεῖο Μικρασιατῶν, πού... λάμπει μέ τήν ἀπουσία του. Μέ τήν εὐκαιρία, λοιπόν, τής φετινῆς ἐπετείου, θά ἤθελα νά ἐπαναλάβω τήν πρόταση νά στηθεῖ στήν πλατεία ἕνα «Μνημεῖο Ἀλησμόνητων Πατρίδων» ή «Ξεριζωμένης Γενιάς» ή «Μικρασιάτισσας Μάνας» ή «Μικρασιατῶν» ή ὅπως ἀλλιῶς θά ὀνομαστεῖ ἀνάλογα μέ τή γλυπτική του σύνθεση, για νά τιμηθοῦν τά παιδιά τής Μικρᾶς Ἀσίας: αὐτά πού ἔμειναν πίσω —θαμμένα ή ἄταφα— καί αὐτά πού μετά τό βίαιο ἐκτοπισμό τους ριζοβόλησαν στό Ρέθυμνο, μπολιάστηκαν στόν κορμό του, πού πολυκλαδίστηκε, καί μέ τό δημιουργικό μόχθο, τήν ὑποδειγματική ἐντιμότητα καί τήν ἰώβεια ὑπομονή τους, ὄχι μόνο ἐπιβίωσαν, ἀλλά καί συνέβαλαν στήν πνευματική, οικονομική καί κοινωνική ἀναγέννηση τής δεύτερης πατρίδας τους.

Τό μνημεῖο θά ἀποτελεῖ «κτῆμα ἐς αἰεί», πού θά λειτουργεῖ ὡς φορέας συλλογικῆς μήμημης, ἐθνικῆς-τοπικῆς αὐτογνωσίας, κριτικῆς ἀλλά καί αὐτοκριτικῆς.

Καί θά ἀνήκει σέ ὅλους μας, θά ἀπευθύνεται σέ ὅλους μας, θά τιμᾶται ἀπό ὅλους μας καί θά τιμᾶ ὅλους μας...

Εὐελπιστῶ ὅτι οἱ Ρεθυμνιώτες Μικρασιάτες, πού συν-διοργάνωσαν φέτος τίς ἐκδηλώσεις μήμημης, μέ τήν αὐτονόητη εὐαισθησία τους, σύντομα θά ἀναλάβουν τή σχετική πρωτοβουλία. Τά ὑπόλοιπα θά πάρουν σύντομα τό δρόμο τους μέ τή συνδρομή ὅλων μας, φορέων καί ἀτόμων.

«Οἱ νεκροί περιμένουν»...

Ἄς μήν τούς ἀφήσουμε νά περιμένουν για πολύ...

Γεώργιος ΦΡΥΓΑΝΑΚΗΣ
φιλόλογος καθηγητής

5. Ὁ μεταπτωτικός ἄνθρωπος λάτρης τοῦ ἐγώ του

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Π. Ν. Τρεμπέλας σημειώνει μέ πολύ παραστατικές εἰκόνες, ἔτσι τήν κυριαρχική δύναμη τῆς ἁμαρτίας στή ζωή τῶν ἀνθρώπων. Καί γράφει: «Ὅταν ὁ Θεός διεκήρυξε τά πάντα «καλά λίαν» (Γεν. Α' 31), δέν ὑπῆρχε ἁμαρτία ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ἁμαρτία εἰσῆλθεν ὡς ἐχθρός εἰς τόν κόσμον, ὅταν ὁ Ἀδάμ ἔφαγε τόν ἀπηγορευμένον καρπόν. Εἰσῆλθεν ὡς ἐχθρός, ἵνα φονεύσῃ καί καταστρέψῃ· εἰσῆλθεν ὡς κλέπτης ἵνα ἀρπάσῃ καί συλήσῃ. Ἴσως δέν ὑπάρχει τρομερωτέρα σκέψις ἀπό τήν σκέψιν, ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι κύκλω ἡμῶν, ἀλλά καί ἐντός ἡμῶν, χωρίς νά ἐννοῶμεν, ἐπαρκῶς τί εἶναι αὕτη. Πολιορκούμεθα ὑπ' αὐτῆς πανταχόθεν. Κρέματα ὑπεράνω ἡμῶν, πτέρουγίζει περί ἡμᾶς, ἐκτείνεται καθ' ὅλην τήν ὁδόν τῆς πορείας τῆς ζωῆς μας, ἐμποδίζει τάς σκέψεις μας, ἐπηρεάζει τούς παλμούς τῶν καρδιῶν μας, σύρει τάς θελήσεις μας ὑπό τό κράτος τῆς καί ἡμᾶς αὐτούς ὑπό τήν κυριαρχίαν τῆς, καί κατά τόν αὐτόν χρόνον ἡμεῖς δέν ἔχομεν ἀντιληφθῆ, ποῖος ἐχθρός θανάσιμος εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ἁμαρτία. Τρυφῶμεν ἐν αὐτῇ, ὡς εἰς πηγᾶς ρευμάτων εὐτυχίας, ἐνῶ πράγματι μᾶς ὀδηγεῖ αὕτη εἰς τάφον θανάτου φοβεροῦ καί εἰς τήν φυλακὴν δεινῶν ἀνυποφόρων. Ἀφ' ἧς στιγμῆς εἰσῆλθεν ἡ ἁμαρτία εἰς τόν κόσμον, ὁ ἄνθρωπος κατέστη ὁ

ἐκπρόσωπος τῆς ἀλλοτριᾶς καί πολεμίου δυνάμεως, ἣτις εἶχε διαρρήξει τήν ἐνότητα ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Θεοῦ. Καί ἡ θέλησίς του ἔλαβεν σταθεράν κατεύθυνσιν ἀντιτιθεμένην ἀμέσως εἰς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ».¹

Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος σέ μιά χαρακτηριστική καί παραστατική φράση νοηματοδοτεῖ ὅλη τήν ἐννοια τῆς ἁμαρτίας, ὅταν γράφει: «Ἡ ἁμαρτία εἶναι φυλακή μέσα στήν ὁποία γεννηθήκαμε ὅλοι» (Ἐφес. ΙΒ' 3).

Ἡ ἁμαρτία ὡς συνειδητή πράξις τῆς παρακοῆς εἶναι σαφῆς ἀντίθεση τῆς ἀνθρώπινης θέλησης κατά τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἄρνηση τῆς σοφίας καί τῆς θεότητος τοῦ Θεοῦ.

Κατ' αὐτό τόν τρόπο αἰτιολογεῖ καί ὁ ἱερός Χρυσόστομος τήν ἀποστασία τῶν σοφῶν ἀπό τό θεῖο θέλημα. Ἡ ἁμαρτία δηλαδή τούς τύφλωσε τόν «ἡγεμόνα νοῦν» καί τούς ἔκανε νά ἀπειθοῦν στό θεόδοτο Νόμο. Κάνοντας μιά σχετική ἀναφορά στήν παρακοή τοῦ Ἀδάμ, σχολιάζει ὁ ἱερός Πατήρ: «Διότι ἀπό αὐτό ἡ ἁμαρτία, ὅτι δηλαδή οἱ σοφότεροι ἀπό τούς ἀνθρώπους φιλονίκησαν μέ τούς νόμους τοῦ Θεοῦ, ἐπειδή δέν θέλησαν νά γνωρίσουν ὅτι Αὐτός ἐνομοθέτησε. Π' αὐτό καί δέν ἔμαθαν καθόλου. Ἔτσι καί ἀπό τήν ἀρχή ἔγινε. Εἶπε ὁ Θεός στόν Ἀδάμ, αὐτό θά κάνεις καί αὐτό δέν θά κάνεις. Ὁ Ἀδάμ, ἐπειδή

βρῆκε τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ ὅτι ἦταν κατὶ τὸ ἐπιπλέον γι' αὐτόν, τὴν ἀθέτησε καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο εἶχε, τὸ ἔχασε».²

Ὁ Θεὸς θέλει νὰ ζεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ δική Του ἀγάπη, νὰ λαμβάνει τὴ ζωὴ ἀπὸ τὸν Δημιουργό του, νὰ ἔχει τὴ μακαριότητα καὶ ἀσφάλεια μέσα στὴ θεία παντοδυναμία καὶ σοφία. Καὶ ἀρνητικά, θέλει νὰ μὴ ζήσει ὁ ἄνθρωπος τὴ ζωὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν κόσμο. Ὁ Θεὸς θέλει νὰ εἶναι ὁ Κύριος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἁμαρτία ὅμως κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴ θέλει νὰ ἀναπαύεται στὴ θεία παντοδυναμία καὶ σοφία, ἀλλὰ στὸν ἑαυτό του καὶ στὸν κόσμο. Ἀρνεῖται τὸ «εἷς Θεὸς καὶ Πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν» (Α΄ Κορ. Η΄ 6). Ὅτι δι' Αὐτόν ὀφείλομεν νὰ ζοῦμε καὶ σ' Αὐτόν ὀφείλομε νὰ ἀποβλέπουμε καὶ ἡμεῖς ὡς τελικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς μας. Ὁ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ πλασμένος ἄνθρωπος ὀφείλει μὲ τὴν ὑπακοή καὶ τὴν ἀφοσίωσή του στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ γίνεῖ ὁμοῖος μὲ τὸ Θεό, ἀλλὰ ὁ μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος, ἰδιοτελής καὶ φίλαντος, λάτρης τοῦ ἐγὼ του, ἀξιώνει τὰ πάντα νὰ στρέφονται γύρω ἀπ' αὐτόν καὶ νὰ συμμετέχουν στὴ λατρεία, τὴν ὁποία αὐτὸς προσφέρει πρὸς τὸ θεοποιημένο ἐγὼ του. Κάνει τὸν ἑαυτό του ὁμοῖο μὲ τὸ Θεό. Τοποθετεῖ τὸν ἑαυτό του στὴ θέση τοῦ Θεοῦ. Ἀναστρέφεται μὲ τίς σαρκικές ἐπιθυμίες. Κάνει τὰ θελήματα τῆς σάρκα καὶ τῆς διεστραμμένης διανοίας του.

Ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικούς ἀκόμη χρόνους διαπιστώνεται ἡ παραπάνω ἀλήθεια. Γράφει ὁ θεῖος Παῦλος: «Καὶ ἡμεῖς ὅλοι ζήσαμε καὶ συμπεριφερθήκαμε ἄλλοτε σύμφωνα μὲ τίς ἐπιθυμίες τῆς σάρκα μας καὶ πράτταμε τὰ θελήματα τῆς σάρκα μας καὶ τῶν σκοτεισμένων διανοιῶν μας. Καὶ ἦμασταν τότε ἀπὸ τὴ φύση καὶ ἀπὸ τὴ γέννησή μας ἄξιοι

τῆς θείας ὀργῆς, καθὼς καὶ οἱ λοιποί».³

Ἐμβαθύνοντας ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Π. Ν. Τρεμπέλας στὰ λόγια τοῦ ἀπ. Παύλου ἐπισημαίνει ἐπιπλέον ὅτι ἡ ὑπαρξιακὴ φθορὰ ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῆς ἁμαρτίας μᾶς καθιστᾷ τέκνα ὀργῆς καὶ ἀπειθείας. Γι' αὐτὸ καὶ εἴμαστε πράγματι παράλογοι, ὅταν ἐμμένουμε στὴν ἄρνηση τῆς θείας Χάριτος, πού μόνο Αὐτὴ μπορεῖ νὰ μᾶς λυτρῶνει ἀπὸ τὴν ἐκούσια φυλακὴ τῆς ἁμαρτίας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ βαθύτατη ἐσωτερικὴ διάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνα καὶ τὸ αὐτὸ ἐγὼ εἶναι πουλημένο στὴν ἁμαρτία, αἰχμάλωτο στὸ νόμο τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὅμως ἔχει τὴν αἴσθηση ὅτι εἶναι διάφορο τῆς ἁμαρτίας, καὶ πολὺ περισσότερο ὅτι μισεῖ τὴν ἁμαρτία.

Αὐτὸ εἶναι τὸ φρικτὸ δράμα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ὅτι φέρει μέσα του τὸν φονιά τοῦ ἑαυτοῦ του (Ρωμ. Ζ' 17,19,10), συνεργάζεται μαζί του (Ρωμ. Ζ' 7), καὶ ὅμως τὸν μισεῖ (Ρωμ. Ζ' 15, 16).

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ ὅρια καὶ τίς συνθήκες συνήθως ζεῖ ὁ ἄνθρωπος στὴ φυσικὴ του κατάσταση. Τὴν κατάσταση τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἁμαρτίας.

Θά συνεχίσουμε στὸ ἐπόμενο.

Ἄρχιμ. **Καλλίστοτος Ν. ΛΥΡΑΚΗΣ**
τ. Ἱεροκήρυκας

Σημειώσεις

1. Π. Ν. Τρεμπέλα, *Υπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης*, τόμος 1ος, σελ. 87, ἔκδ. «ΣΩΤΗΡΟΣ» 1978.
2. «Ἀπὸ γὰρ τούτου ἡ ἁμαρτία, ὅτι σοφώτεροι τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων εἶναι ἐφιλονείκησαν, οὐ θέλοντες οὕτω μαθεῖν ὡς αὐτὸς ἐνομοθέτησε. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ὅλων ἔμαθον. Οὕτω καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο. Εἶπε τῷ Ἀδάμ· τότε πρᾶξον, καὶ τότε μὴ πράξεις. Ἐκείνος ὡς πλεόν τι νομίζων εὗρίσκων, παρήκουσε, καὶ ὅπερ εἶχεν, ἀπώλεσεν» (Ρ.Γ. 61, στ. 23).
3. Ἐφεσίους Β', 3.

Κάθε φορά...

Στόν απόηχο τῆς ἐορτῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ζοῦμε. Ὁ Σταυρός, ἓνα σημεῖο τόσο ἀπλό γίνεται τόσο μεγάλο καί λαμπρό μέσα στήν Ἐκκλησία καί κατέχει ξεχωριστή θέση στήν ζωή τοῦ Χριστιανοῦ.

Καί τίθεται τό εὐλόγο ἐρώτημα, πού ὀφείλεται αὐτό; Ἡ ἀπάντησις εἶναι τόσο ἀπλή, ὅσο καί τό ἴδιο τό σημεῖο: Πατί τό κήρυγμα περὶ τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἓνα θέμα ὑψηλό, βαθύ, γλυκό, παρήγορο, πάντα καινούργιο, ἀβυθομέτρητο.

Γι' αὐτό ἄλλωστε ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει τόν Σταυρό καθημερινό της μέλημα. Ὅρισμένες ὁμως φορές τόν παίρνει καί τόν στήνει μπροστά στά μάτια τῶν παιδιῶν της: *Τὴν Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως* (Γ' τῶν Νηστειῶν) τόν προβάλλει ἀνάμεσα σέ λουλούδια γιὰ νά τονώσει ἐκείνους πού ἀθλοῦνται στό στάδιο τῶν ἀγίων ἀρετῶν («τό στάδιο τῶν ἀρετῶν ἠνέωκται, οἱ βουλόμενοι ἀθλῆσαι, εἰσέλθετε»).

Τὴν *Μ. Παρασκευή* (τό βράδυ τῆς Μ. Πέμπτης), τόν περιάγει καί τόν προσκυνεῖ, ὑπενθυμίζοντάς μας πὼς ἐπάνω του ἔπαθε ὁ Θεάνθρωπος γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ κόσμου.

Στίς *14 Σεπτεμβρίου*, τόν ὑψώνει θριαμβευτικά ἀνάμεσα στοὺς βασιλικούς, γιὰ νά μᾶς ὑπομνήσει τὴν ἀνέυρεση καί τὴν ὑψωσὴ του (14 Σεπτεμβρίου 327) ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Ἑλένη καί τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἀπίστων καί τὴν θριαμβευτικὴ του ὑψωση (γιὰ δευτέρη φορά τὴν 14 Σεπτεμβρίου 628) ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ

Βυζαντίου Ἡράκλειο, στόν λόφο τοῦ μαρτυρίου, τὸν Γολγοθᾶ.

Ἐπίσης κατὰ τὴν ἐξόδιον Ἀκολουθία καί τὴν προπόρευσὴ του πρὸς τό Κοιμητήριον (Νεκροταφεῖο).

Τέλος, κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Μεγάλου καί Μικροῦ Ἀγιασμοῦ καί τὴν κατάδυσή του στήν θάλασσα κατὰ τὴν ἐορτὴ τῶν Θεοφανείων.

Ὡστόσο, κάθε φορά πού τὸν κοιτάζομε χαραγμένο ἢ ζωγραφισμένο στήν εἴσοδο καί στίς τοιχογραφίες τῶν ναῶν, ἢ σκαλισμένο στά ἐπιπλα καί στά ἱερά σκευὴ τῶν ναῶν. Κάθε φορά πού μένομε νά τὸν ἀτενίζομε ἐκεῖ ψηλά στήν κορυφὴ τοῦ τρούλλου ἢ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, δέν κάνομε τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τοῦ νά διαλεγόμαστε μυστικά μαζί του καί ν' ἀκοῦμε τό κήρυγμα τοῦ Ἐσταυρωμένου. Κάθε φορά πού κάνομε τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, σφραγίζοντας μ' αὐτό τό πρόσωπο καί τό στήθος μας, νιώθομε μιά σιγουριά, γιὰτί ἀσφαλίζομε τὸν λογισμό καί τὴν καρδιά μας, τὰ αἰσθήματα καί τοὺς πόθους μας μ' αὐτό τό ἀήττητο ὄπλο. Καί κάθε φορά πού τὸν βλέπομε νά ὑψώνεται στόν ναό καί σκύβομε νά τὸν προσκυνήσομε, ἔχομε ἓνα ὑπεργήινο αἶσθημα, πού μᾶς πληροφορεῖ ὅτι σ' αὐτόν τὸν κόσμο, πού ὅλα ἀλλάζουν, ὅλα πέφτουν, ὅλα περνοῦν, ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ οὔτε ἀλλάζει, οὔτε πέφτει, οὔτε γερνᾷ, γιὰτί κράτησε πάνω του τὸν Ἐξουσιαστή Θεόν, τὸν «πατέρα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος». Μὲ ὅλα αὐτά ὁ Σταυρός γεμίζει καί φωτίζει τὴν ζωὴν μας.

Ὁ Σταυρός δέν εἶναι ἕνα ἄψυχο σύμβολο, μιὰ ἀδιάφορη ψυχρή παρουσία. Γιά τόν πιστόν εἶναι τό «ξύλον», γιά τό ὁποῖο μίλησαν οἱ προφήτες τῆς Π.Δ. Εἶναι «τό κοσμοκήρυκτο κλέος» τῶν Ἀθλοφόρων, τῶν Μαρτύρων καί τῶν Ἁγίων.

Ἡ χριστιανή ψυχή, πού προσεύχεται μπροστά του, πού τόν σφικταγκαλιάζει, δέχεται τήν χάρη τοῦ Ἐσταυρωμένου. Ἄντλεῖ ἅγιασμόν ἀπό τόν μόνον Ἅγιον, πού ἔπαθε ἐπάνω του. Πατί ὁ Σταυρός ἢ ὀρθότερα ὁ Ἐσταυρωμένος καί τό κήρυγμά του, εἶναι «Θεοῦ δύναμις καί Θεοῦ σοφία» (Α΄ Κορινθ. 1, 24).

Γράφοντας αὐτά στοχάζομαι καί μονολογῶ ποιὰ θά ἦταν ἡ θέσις μας στόν κόσμον χωρίς τήν παρουσία καί τήν δύναμη τοῦ Σταυροῦ. Πατί, ἀπό τήν ὥρα πού στή-

θηκε στόν «κρανίου τόπον» μέ τό πανακήρατο σῶμα τοῦ Χριστοῦ καρφωμένο πάνω του. Ἀπό τήν στιγμή πού στάζει τό Αἷμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπό τό ὕψος τοῦ Σταυροῦ στήν γῆ πού σειστήκε σύγκορμη κι ἄνοιξε δίνοντας τούς νεκρούς της (Ματθ. 27, 51-53) ὅλα ξεκαινουργιώθηκαν. Ἀπό ἐκεῖνο τό ἀπόγευμα ὅλες οἱ ψυχές στρέφονται πιά στόν Σταυρόν μέ ἕνα παιδικό σκίτημα. Ζητοῦν ἔλεος. Δροσιά στόν καύσωνα τῆς ζωῆς. Ἡλιακίδα στόν μουντό οὐρανό τους. Ἀποκούμπι καί βακτηρία. Ζητοῦν δύναμη, σοφία, ἐλπίδα. *Ζητοῦν μετά τήν σταύρωσή τους τήν Ἀνάστασή τους.*

Ἄρχιμ. **Ἰγνάτιος Θ. ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**
θεολόγος, τ. Λυκείαρχης

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΑΠΟΥΛΑΚΟΣ

(Περί 1770-1861)

Ὁ Μοναχός Χριστόφορος Παναγιωτόπουλος ἢ Παπουλάκος εἶναι ἓνας σύγχρονος ἀπόστολος τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί τῆς Ὁρθοδοξίας. Παρά ταῦτα ἡ μορφή καί ἡ δράση του ἐπί ἑκατόν πενήντα καί πλέον χρόνια τελοῦσε ὑπό ἀμφισβήτηση καί παρεξήγηση μέσα στήν τεχνητή ὀμίχλη, τήν ὁποία εἶχαν δημιουργήσει ἡ κακία καί οἱ ἀντινομίες τῆς ἐποχῆς του, καί μόλις στίς μέρες μας ἀποκαθίσταται σέ ὅλη τῆς τή λαμπρότητα.

Στήν ἐποχή του ὀρισμένοι ἀπό σύγχυση ἢ ἐμπάθεια τόν ἀποκάλεσαν ἀγύρτη, τό ἐπίσημο κράτος τόν συνέλαβε καί ἡ Ἱερά Σύνοδος, ὑπό τήν πίεση τῆς ἐξουσίας, τόν περιορίσει διά βίου σέ Μονές τῆς Θήρας καί τῆς Ἄνδρου. Ἀλλά ὁ λαός ἀπό γενιά σέ γενιά, σάν μέσα σέ θρύλο, μᾶς μεταλαμπαδεύει μέ εὐλάβεια καί σεβασμό τή μνήμη, τή φήμη καί τά σημεῖα του. Ἔτσι, τώρα πού ὁ χρόνος τόν ἀπομάκρυνε ἀπό τίς σύγχρονες περιστάσεις, μποροῦμε νά τόν δοῦμε καί νά τόν κρίνουμε καλύτερα.

Ὁ Παπουλάκος/κης γεννήθηκε μετά τό 1770 στόν Ἄρμπουνα τοῦ δήμου Κλειτορίας τῶν Καλαβρύτων. Μετέρχονταν τό οἰκογενειακό ἐπάγγελμα τοῦ κρεοπώλη. Ἦταν ἄνθρωπος φιλήσυχος καί δίκαιος. Σέ ὠριμη ἡλικία βλέπει ἓνα οὐράνιο σημεῖο στήν οἰκία του, πού τόν προστάζει νά ἀφιερῶθαι ἐξ ὀλοκλήρου στόν Χριστό ὡς κήρυ-

κας μοναχός. Πιο ψηλά ἀπό τό χωριό του χτίζει τή σκήτη τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου». Ἦταν ἀπλός καί κατεῖχε στοιχειώδεις γραμματικές γνώσεις· ὡς ἐκ τούτου δέν θά μπορούσε νά κατακτήσει κάποια ὑπεύθνη θέση στόν ἀνώτατο κληρο. Εἶχε ὁμως τήν τύχη νά ζήσει στήν πιό ἔντονη περίοδο τοῦ Ἔθνους μας. Συμμετεῖχε στή μεγάλη προετοιμασία καί στόν ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό μακρόχρονο ὀθωμανικό ζυγό.

Ἔτσι ζυμώθηκε μέ τά ἐθνικά νάματα καί τήν πνευματικότητα, πού ἀπορρέουν ἀπό τή μακροαίωνα παράδοσή μας καί τήν ἄνευ ὄρων καί ὀρίων προσήλωση τῆς ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας στήν Μεγάλη Μητέρα Ἐκκλησία. Καί ὅταν οἱ Βαυαροί καί τά ὄργανά τους θέλησαν νά ἀλλοιώσουν τό ἑλληνορθόδοξο πνεῦμα μέ ἀπαράδεκτες καί ὑποπτες καινοτομίες, ὁ Χριστόφορος τέθηκε ἐπικεφαλῆς στόν ἀγώνα γιά τήν ἀλήθεια καί τήν ἐλευθερία. Μαζί του λόγιοι ρασοφόροι τῆς ἐποχῆς του, ὅπως ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Κοσμάς Φλαμιάτος, ὁ Μεγαλοσπηλιώτης Ἰγνάτιος Λαμπρόπουλος, ὁ Κωνσταντῖνος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ὁ Διονύσιος Ἐπιφανιάδης, καί ἄλλοι Κολλυβάδες καί πνευματικοί ἄνθρωποι ἀπό ὅλα τά κοινωνικά καί μορφωτικά στρώματα.

Ὁ Παπουλάκος περιοδεύει σέ ὅλη τήν

Πελοπόννησο, στην Ἀττική καί σέ πολλά νησιά, ὅπως στίς Σπέτσες, στήν Ὑδρα, στόν Πόρο καί στήν Ἐλαφόνησο, διδάσκοντας τό Λόγο τοῦ Θεοῦ. Οἱ Διδαχές του εἶναι βάλσαμο καί ἐλπίδα γιά τούς ταλαίπωρους ἀνθρώπους τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Παντοῦ στηλιτεύει τίς προσπάθειες τῆς ξενόφερτης ἐξουσίας καί τῶν προστατῶν αὐτῆς, πού προσπαθοῦν νά ἀλλοιώσουν τήν παράδοσή μας. Μέ τό λόγο του μεταμορφώνει τό λαό, ὥστε νά ἐπικρατεῖ ἀγάπη, δικαιοσύνη καί συγχώρηση. Ὁ Τύπος τῆς ἐποχῆς γράφει πώς: «Ὁ,τι δέν κατάφεραν οἱ νόμοι, τό κατόρθωσε μέ τό κήρυγμά του ὁ Χριστόφορος». Ἡ φιλανθρωπία καί ἡ καλοσύνη ἐξαπλώνονται παντοῦ, ἀπ' ὅπου περνᾷ. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀρχικά προτείνει νά τόν ἀφήσουν ἐλεύθερο, διαπιστώνοντας: «ὅτι ὅπου ἄν ἀπῆλθε, κηρύξας τόν λόγον τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἀγρυτίαν, οὔτε ιδιοτέλειάν τινά ἐφάνη μετελθῶν, ἀλλ' ἀφιλοκερδῆς ὢν, καί ἀκτήμων, καί ὡς ὁ ὑπό ἀπλοῦς ἀπλούστατος τόν λόγον τοῦ Θεοῦ κηρύξας, συνέστειλε καί παντελῶς ἔπανσε διά τῆς διδασκαλίας του τήν ζωοκλοπήν, τήν δενδροκοπίαν, τήν ψευδορκίαν κ.τ.λ. καί... θεωρεῖ αὐτόν τῆς κατ' αὐτοῦ γενομένης κατηγορίας Ἀθῶον». Ὡστόσο οἱ ἰσχυροί φοβοῦνται καί πιέζουν τήν Ἱ. Σύνοδο νά ἐκδώσει ἀργότερα ἀπαγορευτική ἐγκύκλιο γιά τά κηρύγματά του. Ὁ Παπουλάκος ἐπιστρέφει στόν Ἄρμπουνα γιά περισυλλογή· ἀλλ' ὅμως ὄχι γιά πολύ.

Ὁ ἀγώνας ἔχει γίνει γι' αὐτόν σκοπός τῆς υπάρξεώς του. Ὅταν σε λίγο ξαναβγαίνει στά χωριά καί στήν ὕπαιθρο, ἡ Πελοπόννησος ὀλόκληρη καί πολλά νησιά δονοῦνται ἀπό ἐνθουσιασμό. Τοῦ ἐπιφυλάσσουν πρωτοφανή γιά τά χρονικά ὑποδοχή. Μιά μεγάλη πνευματική λιτανεία διασχίζει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τό Μοριά μέ ἐπικεφαλῆς

τόν Παπουλάκο. Παντοῦ τό πλῆθος μαζί μέ τόν κληρο τόν ἀποθεώνει καί τόν ἀκολουθεῖ ψάλλοντας τό «Τῆ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ...».

Ἡ μεγάλη πορεία τῆς πίστεως φθάνει μέχρι τήν Καλαμάτα. Τότε ἡ Κυβέρνηση καί ἡ Ἱ. Σύνοδος ἀνησυχοῦν καί ἀποφασίζουν νά ἀντιδράσουν. Στρατός καί στόλος ἀποστέλλονται ἐναντίον τοῦ ἄοπλου Γέροντος, γιά νά καταστείλουν τό «κίνημα». Ὁ Παπουλάκος καταφεύγει στά ἀπρόσιτα βουνά τῆς Μάνης, ὅπου τόν προστατεύει μέν ἡ ἀγάπη τῶν κατοίκων, θά τόν καταδώσει ὅμως τό πάθος τῆς φιλαργυρίας. Ἡ ἀμοιβή τῆς συλλήψεώς του εἶχε ὀριστεῖ σέ ἕξι χιλιάδες δραχμές καί ὁ προδότης, δυστυχῶς, βρέθηκε ἀνάμεσα στόν κληρο.

Ὁ ἀγωνιστής γιά ἕνα χρόνο ἐγκλείεται στίς ὑγρές καί ἀνήλιες φυλακές τοῦ Ρίου. Ὅταν μεταφέρεται στήν Ἀθήνα, γιά νά δικασθεῖ, κληρος καί λαός, μέ κλάματα καί

δείξεις, υποκλίνονται σέ εκείνον, ἀπ' ὅπου περνᾷ. Τό Κράτος δέν τολμᾷ νά τόν δικάσει, γιατί ὁ λαός εἶναι μέ τό μέρος του καί ἔτοιμος νά ἀναιρέσει τίς συκοφαντίες. Μέ πιέσεις τῆς πολιτείας στήν Ἱ. Σύνοδο περιορίζεται σωματικῶς διά βίου, περιφρουρούμενος στή Μονή Προφήτου Ἡλίου Θήρας καί ἀργότερα στή Μονή Παναχράντου Ἄνδρου. Ἀλλά ὁ λαός δέν τόν λησμονεῖ. Ἀπ' ὅλα τά Βαλκάνια ἔρχονται προσκυνητές στά σιδερόφρακτα κελιά, ὅπου φυλάσσεται, γιά νά πάρουν τήν εὐχή του ἢ κομμάτι ἀπό τό ράσο του γιά ἀγιασμό. Κοιμήθηκε στήν Ἄνδρο στίς 18 Ἰανουαρίου 1861. Λίγο νωρίτερα ὁ φρουρός του ζήτησε συγγνώμη ἀπό τόν Γέροντα καί τήν εὐλογία του, γιά νά γίνει Μοναχός. Εἶχε τήν πεποίθηση ὅτι κάτω ἀπό τήν κατάλευκη γενειάδα του ἐκπορεύονταν φῶς καί ἀλήθεια.

Ὁ Παπουλάκος κοιμήθηκε ἀγνωσμένος ἀπό τούς ἰσχυρούς, πού προσπάθησαν καί μετά τό θάνατό του νά κηλιδώσουν τή μνήμη του. Ἀλλά ὁ κληρός καί ὁ λαός τόν ἤθελε πάντα κοντά του. Πολλοί Ναοί χτίζονταν στό ὄνομά του, ὅσο ἀκόμα ζοῦσε, προσωπικά του ἀντικείμενα τοποθετοῦνται, μαζί μέ τή μορφή του σέ δαγκροτυπία, στά εἰκονοστάσια ὡς λείψανα. Ἀπό πατέρα σέ παιδί μέ εὐλάβεια μεταφέρεται ὁ σπόρος, πού ἔριξε ὁ φωτισμένος αὐτός, ἀλλά καί θαρραλέος, ἀγωνιστής-μοναχός. Μέ σεβασμό ἀναφέρονται ὅλοι στήν πορεία τῆς ζωῆς του, ἀπό τό σπίτι του στόν Ἄρμπουνα Κλειτορίας μέχρι τή Μονή Παναχράντου, «ἐδῶ γεννήθηκε ὁ Παπουλάκος», ἢ «ἀπό ἐδῶ πέρασε», ἢ «σέ αὐτή τήν πέτρα ἀνεβασμένος κήρυξε».

Μετά πολλά χρόνια ἔρχεται ἡ ἀναγνώριση. Εἶναι καί αὐτό ἓνα ἀπό τά χαρακτηριστικά τῆς φυλῆς μας. Ἐδῶ οἱ ἥρωες, οἱ Ἅγιοι καί οἱ μεγάλες προσωπικότητες δέν ανα-

κηρύσσονται οὔτε ἐπιβάλλονται μέ δόγματα, μέ διατάγματα. Ἐδῶ τούς μεγάλους τούς ἀναδεικνύει ὁ λαός, ἀφοῦ ὁ χρόνος ξεκαθαρίσει τίς ὑποπτες ἀλληλεπιδράσεις τῆς ἐποχῆς καί τῶν συνανθρώπων τους.

Ἔτσι, ὁ Παπουλάκος, ὁ φτωχός Μοναχός, περνᾷ ἤδη στή χορεία τῶν Ἁγίων τῆς Ὀρθοδοξίας καί τιμᾶται τήν ἡμέρα τῆς κοιμησιῆς του, τήν 18ῃ Ἰανουαρίου, καθῶς καί τήν 18ῃ Αὐγούστου σέ ἀνάμνηση τῆς λιτάνευσης τῆς εἰκόνας καί τῆς τιμίας κάρας του, κατά τό θέρος τοῦ 1973, στήν Ἀχαΐα. Ἦδη ἡ Ἱερά Μητρόπολις Θήρας Ἄμοργου & Νήσων προβαίνει σέ ὅλες τίς ἀπαραίτητες ἐνέργειες γιά τήν ἐπίσημη ἀναγραφή τοῦ Ὁσίου Μοναχοῦ στίς δέλτους τοῦ Ὀρθόδοξου ἑορτολογίου.

Ἄρχμ. **Νεκτάριος Ν. ΠΕΤΤΑΣ**

Πρόεδρος τοῦ «Ἴνστιτούτου
Χριστόφορος Παπουλάκος»

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Παγκόσμιο Συμβούλιο Κρητών

Τήν 1ην Αύγουστου 2009 πραγματοποιήθηκε στο Σπίτι του Πολιτισμού της πόλεώς μας ή έτησια τακτική Γενική Συνέλευση του Παγκοσμίου Συμβουλίου Κρητών, τό οποίο συναπαρτίζουν εκπρόσωποι της Πανελληνίας Όμοσπονδίας Κρητικών Σωματείων, της Παγκρητικής Ένώσεως Αμερικής, της Παγκρητικής Όμοσπονδίας Ευρώπης και της Κρητικής Όμοσπονδίας Αυστραλίας, μέ κύριο θέμα τήν αναθεώρηση του ισχύοντος Καταστατικού του Συμβουλίου. Τών εργασιών της Συνελεύσεως προηγήθηκεν Άγιασμός, τόν όποιον έτέλεσεν ό Πρωτοσύγκελλος Άρχιμ. Άνθ. Μαντζουράνης, πριν άπό τό καλωσόρισμα του Ρεθυμνίου Προέδρου κ. Γεωργ. Άεράκη.

Έναρξη λειτουργίας της 'Ι. Μονής Άγ. Άναστασίας

Μέ τόν Άγιασμό των Θυρανοιξίων του παρεκκλησίου του Άγ. Ιερομάρτυρος Κοσμά του Έθναποστόλου, τόν όποιον έτέλεσε τήν 1ην Αύγουστου 2009 ό Πρωτοσύγκελλος Άρχιμ. Άνθ. Μαντζουράνης παρουσία πολλών εύλαβών Χριστιανών, έγινε ή έναρξη λειτουργίας της 'Ι. άνδρώας Μονής της Άγ. Άναστασίας της Ρωμαίας Μαρουλά της 'Ι. Μητροπόλεώς μας. Πρόεδρος της Διοικούσας Έπιτροπής της Μονής και υπεύθυνος της λειτουργίας της είναι ό Άρχιμ. Βασίλ. Παπαδάκης.

Έξάλλου, κατά τόν Έσπερινό της έορτής του Άγ. Κοσμά (23/8) ό Σεβ. Ποιμενάχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ έχοροστάτησε στον ώς

άνω ί. ναό και έκήρυξε τόν θ. λόγο προς τό πολυπληθές έκκλησίασμα.

Άποκαλυπτήρια προτομής Χρυσής Βαρδινογιάννη

Παρουσία των Βουλευτών Ρεθύμνης κ.κ. Όλγας Κεφαλογιάννη και 'Ηλία Λαμπίρη, του Νομάρχη κ. Γεωργ. Παπαδάκη, του Δημάρχου Νικηφ. Φωκά κ. Άντ. Πατεράκη, εκπροσώπων άλλων Άρχων και Φορέων και των παιδιών της Βαρδής και Γεωργίου Βαρδινογιάννη και Έλένης Κεφαλογιάννη και πολλών άλλων έγινε τή 2αν Αύγουστου 2009 τά άποκαλυπτήρια της προτομής της άείμνηστης Χρυσής 'Ι. Βαρδινογιάννη-Θεοδωρουλάκη, που έστησε ό Δήμος Νικηφ. Φωκά στον αύλειο χώρο του ί. ένορου ναού της γενέτειράς της Γερανίου. Προηγήθηκε Τρισάγιο, τό όποιον έτέλεσε ό Σεβ. Μητροπολίτης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ, και άκολούθησε Όμιλία για τό πρόσωπο και τήν προσφορά της τιμηθείσας άπό τήν κ. Έλένη Μαραγκουδάκη, Έπ. Καθηγήτρια Παν/μίου 'Ιωαννίνων.

2ο Συνέδριο Άποδήμων Ρεθεμνιωτών

Τήν εύκαιρία νά συναντηθούν και νά συζητήσουν θέματα της Όμογένειας και της συμβολής τους στην προώθηση της ανάπτυξεως του Νομού είχαν οι έκτός Κρήτης και Έλλάδας δραστηριοποιούμενοι Ρεθεμνιώτες κατά τή διάρκεια του 2ου Συνεδρίου Άποδήμων Ρεθεμνιωτών, που όργάνωσε άπό 7ης έως 9ης Αύγουστου 2009 στο Ρέθυμνον ή Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Παρουσία του

ἐκπροσώπου τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς μας Ἄρχιμ. Ἀνθ. Μαντζουράνη, Πρωτοσυγκέλλου, τοῦ Βουλευτῆ κ. Ἡλ. Λαμπίρη, τοῦ Νομάρχου κ. Γεωργ. Παπαδάκη, τοῦ Δημάρχου Ρεθύμνης κ. Γεωργ. Μαρινάκη, πού ἀπηύθυναν Χαιρετισμούς, καί ἐκπροσώπων ἄλλων Ἄρχων καί Φορέων, οἱ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ θέματος: «Κοινότητα Ἀποδήμων καί Τοπική Κοινωνία. Προοπτική Συνεργασίας καί Δεσμοί Ἐνότητας» διεξήχθησαν σέ τρεῖς ἐνότητες, τὰ ἐπιμέρους θέματα τῶν ὁποίων εἰσηγήθηκαν ἡ κ. Αἰκατ. Περγλεπέ-Σηφουνάκη, Βουλευτῆς, Μέλος τῆς Εἰδικῆς Μόνιμης Ἐπιτροπῆς Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ τῆς Βουλῆς, ὁ κ. Γεωργ. Ἀεράκης, Πρόεδρος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Κρητῶν, ὁ κ. Ἀλκιβ. Καλαμπόκης, Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἐξαγωγέων Κρήτης καί ἡ κ. Ζωή Νόβακ, Γεν. Δ/τρια τοῦ Κρητικοῦ Συμφώνου Ποιότητος. Ἐπιπλέον, οἱ σύνεδροι ἐπισκέφθηκαν τήν Ἐκθεση τοπικῶν προϊόντων, τό Φράγμα τῶν Ποταμῶν καί τό Φαράγγι τῆς Πατσοῦ καί παρακολούθησαν τήν παράσταση «Ὁ Ἐρωτόκριτος», πού παρουσίασε τό Θέατρο Κρήτης στή Φορετζα Ρεθύμνου.

Ἡ ἑορτή τῆς θείας Μεταμορφώσεως

Μέ μεγάλη συμμετοχή πιστῶν τιμήθηκε στούς ἱ. ναούς τῆς Μητροπόλεώς μας, καί ἰδιαίτερα στούς πανηγυρίζαντες ἀπ' αὐτούς, τήν 8ην Αὐγούστου 2009 ἡ ἀνάμνηση τῆς θείας Μεταμορφώσεως. Ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ κατά μὲν τόν Ἐσπερινό τῆς μεγάλης δεσποτικῆς ἑορτῆς, πλαισιωθεῖς ἀπό τόν Πρωτοσύγκελλον Ἄρχιμ. Ἀνθιμο, τόν Ἡγούμενο τῆς Ἱ. Μονῆς Ρουστίκων Ἄρχιμ. Ἰωάννη, τούς Προϊσταμένους τῶν Ἐνοριῶν τῆς πόλεως κ.ἄ. Κληρικούς, ἐχοροστάτησε στό Καθολικό τῆς γυναικείας Ἱ. Μονῆς Σωτῆρος Χρι-

στοῦ Κουμπέ, ὅπου τόν θ. λόγον ἐκήρυξεν ὁ Πρωτοσύγκελλος, τήν ἐπομένη δέ, συμπαρασταθεῖς ἀπό τόν Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπο Πρωτοπρ. Γεώργ. Μυρθιανό κ.ἄ. Κληρικούς, προέστη τῆς θ. Λειτουργίας στό Καθολικό τῆς Ἱ. Μονῆς Σωτῆρος Χριστοῦ Χαλέπας Μυλ/μου καί ἐχειροτόνησε σέ Πρεσβύτερο τόν Διάκονο Θεόδωρο Σηφάκη. Στό τέλος, παρουσία καί τοῦ Δημάρχου Κουλούκωνα κ. Δημ. Κοκκίνου, ἔγινεν ἡ εὐλόγησις τῶν Ἄρτων καί τῶν Σταφυλιῶν.

Ἐκδήλωση μνήμης γιά τόν Κρήτη Τίτο Ζωγραφίδη

Μέ πολυαρχιερατική θ. Λειτουργία καί ἱ. Μνημόσυνο στόν ἱ. Μητροπολ. ναό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Νεαπόλεως τιμήθηκαν ἡ μνήμη τοῦ ἀοιδίμου Ἐπισκόπου Πέτρως (1889-1922) καί μετέπειτα Μητροπολίτη Κρήτης (1922-1933) Τίτου Ζωγραφίδη.

Προέστη ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ.κ. ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ καί συλλειτουργήσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Πέτρως κ.κ. ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ καί Ἀρχαλοχωρίου κ.κ. ΑΝΔΡΕΑΣ καί ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Κνωσοῦ κ. ΕΥΓΕΝΙΟΣ, ἐνῶ τόν Παναγιώτ. Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ ἐκπροσώπησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κισάμου κ.κ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΣ. Πά τή ζώη καί τή δράση τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιερέα ὁμίλησεν ὁ κ. Τίτ. Κούνδουρος, ἐπὶ τιμῇ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, ἐνῶ στόν αὐτεῖο χῶρο τοῦ ναοῦ ἔγιναν τὰ ἀποκαλυπτήρια προτομῆς τοῦ Ἱεράρχη.

Ἐκδήλωση γιά τόν Διογένη Ἀπολλωνιάτη κ.ἄ.

Στό ἀρχαῖο θέατρο στή θέση Δάμακας τῆς Ἀρχαίας Ἐλεύθερνας πραγματοποιήθηκε τή 10ην Αὐγούστου 2009 ἐκδήλωση, πού ὀργάνωσαν ὁ Δήμος Ἀρκαδίου καί ὁ Σύλ-

λογος Ρεθυμνίων Ἀττικῆς «Τό Ἀρκάδι». Παρουσία τοῦ Δημάρχου κ. Ἐμμ. Μανωλακάκη, τοῦ Προέδρου τοῦ Σύλλογου κ. Γεωργ. Βλατάκη καί πλήθους κόσμου ὁ κ. Εὐάγγ. Σπανδάγος, μαθηματικός καί συγγραφέας, παρουσίασε τόν ἀρχαῖο φιλόσοφο καί μαθηματικό Διογένη Ἀπολλωνιάτη, ἀπονειμήθηκε τιμητική διάκριση στόν κ. Ἰωάννη Οἰκονόμου, φιλόλογο-γλωσσολόγον, ὁμιλοῦντα 32 γλῶσσες καί ἐργαζόμενο στή Γεν. Διεύθυνση Μεταφράσεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, καί τό σύνολο χαλκίνων πνευστῶν ὀργάνων Creta Brass ὑπό τή διεύθυνση τοῦ κ. Ἄντ. Μαυράκη παρουσίασε πλούσιο μουσικό πρόγραμμα. Στήν ἀρχή τῆς ἐκδηλώσεως ὁ Πρωτοσύγκελλος Ἀρχιμ. Ἀνθ. Μαντζουράνης ἀπηύθυνε Χαιρετισμόν ἀπό μέρους τοῦ Παναγιωτ. Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ καί τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ.

Ἐξάλλου, ὁ ἴδιος δραστήριος Σύλλογος ὀργάνωσε τήν 24η τ.μ. ἐκδήλωση στήν Πινακοθήκη «Λ. Κανακάκης» τῆς πόλεως μας, στή διάρκεια τῆς ὁποίας ἡ χαράκτρια-καθηγήτρια κοσμημάτων κ. Ἐλ. Μισιρλή-Τζιφάκη ἀνέπτυξε τό θέμα «Τό Κρητικό κόσμημα ἀπό τή Μινωικήν ἐποχή μέχρι καί σήμερα» καί λειτούργησε Ἐκθεση πρωτύπων κοσμημάτων ἐμπνευσμένων ἀπό τήν τοπική παράδοση.

10 χρόνια ἐκδηλώσεις τοῦ Δήμου Κουλούκωνα

Μέ τίς φετινές πλούσιες πολιτιστικές ἐκδηλώσεις «Ταλλαῖα» συμπληρώθηκαν 10 χρόνια προσφορᾶς τοῦ Δήμου Κουλούκωνα στους δημότες του. Τό γεγονός ἀναδείχθηκε κατά τήν κεντρικήν ἑορταστικήν ἐκδήλωση, πού πραγματοποιήθηκε τή 10ην Αὐγούστου 2009 στό Γαράζο. Παρουσία

τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως μας Ἀρχιμ. Ἀνθ. Μαντζουράνη, Πρωτοσυγγέλλου, καί πυκνοῦ ἀκροατηρίου ὁ Δήμαρχος κ. Δημ. Κόκκινος ἀπηύθυνε Χαιρετισμό καί ὁ Πρόεδρος τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Μαν. Κλάδος μίλησε γιά τά δεκάχρονα τοῦ θεσμοῦ. Ἀκολούθησαν ἡ ἀπονομή τιμητικῶν διακρίσεων στόν κ. Μιχ. Τρουλή, φιλόλογον-ἱστορικό καί Πρόεδρο τῆς Ἱστορικῆς καί Λαογραφικῆς Ἐταιρείας Ρεθύμνου, καί στόν κ. Γεώργ. Χατζηδάκη, Καθηγητή Θεατρολογίας, θεατρικό συγγραφέα καί σκηνοθέτη, γιά τήν καίρια συμβολή τους στήν καθιέρωση τῶν «Ταλλαίων» καί ἡ Συναυλία «Ὁ Ψηλορείτης τραγουδᾷ τούς μύθους του» ἀπό τήν Ὁμάδα Θεώρησης.

Ἡ 65η ἐπέτειος τοῦ Ὀλοκαυτώματος τῶν Ἀνωγείων

Παρουσία τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως μας Ἀρχιμ. Τιμοθ. Παναγιωτάκη, Ἡγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Βωσσάκου, τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀναπτύξεως κ. Κωνστ. Χατζηδάκη, τῶν Βουλευτῶν Ρεθύμνου κ.κ. Ὀλγας Κεφαλογιάννη καί Ἡλ. Λαμπίρη, τοῦ Νομάρχου κ. Γεωργ. Παπαδάκη, Δημάρχων καί ἐκπροσώπων ἄλλων Ἀρχῶν καί Φορέων τιμήθηκε τή 13ην Αὐγούστου 2009 ἡ 65η ἐπέτειος ἀπό τό Ὀλοκαύτωμα τῶν Ἀνωγείων (13.8.1944). Ἡ ἐκδήλωση αὐτή τοῦ Δήμου Ἀνωγείων περιελάμβανε Δοξολογία στόν ἱ. ἐνορ. ναό τοῦ Ἁγ. Ἰωάννη, Ἐπιμνημόσυνη Δέηση καί Ὁμιλία τοῦ Δημοσιογράφου κ. Ἰωάν. Φασουλᾶ μέ θέμα «Ἡ Ἀνωγειανή Ἀντίσταση ἀπό τό 1821 μέχρι τό 1974» καί κατάθεση στεφάνων στό Ἡρῶο τῆς πλατείας τοῦ Δημαρχείου, ἔκθεση φωτογραφίας καί καλλιτεχνικῶν ἔργων ἐμπνευσμένων ἀπό τό Ὀλοκαύτωμα κ.ἄ. Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας παρουσιά-

στηκε στο υπαίθριο θέατρο «Ν. Ξυλούρης» μουσικό χρονικό του 'Ολοκαυτώματος, ἐνῶ τή 10η τ.μ. στόν ἴδιο χῶρον εἶχε προβληθεῖ ἡ ταινία «Φιλόξενα χωριά» τοῦ κ. Ἐλευθ. Χαρωνίτη μέ τήν παρουσίαση μαρτυριῶν γιά τά χωριά, πού φιλοξένησαν τούς πρόσφυγες Ἀνωγειανούς μετά τά τραγικά γεγονότα. Ἰδιαίτερη ἀναφορά ἔγινε γιά τίς Ἱ. Μονές Χαλέπας καί Δισκουρίου.

Τό ἰ. προσκύνημα τῆς Παναγίας Χαρακιανῆς

Μεγάλη προσέλευση πιστῶν παρατηρήθηκε κι ἐφέτος καθόλη τή διάρκεια τῆς περιόδου τοῦ Δεκαπενταγούστου στό ἰ. προσκύνημα τῆς Παναγίας Χαρακιανῆς Μυλ/μου τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀτάλης-Μπαλῆ. Ὁ δραστήριος Ἡγούμενος Ἄρχιμ. Παρθ. Καλυβιανάκης καί οἱ συνεργάτες του ἐφρόντισαν γιά τήν πιστή τήρηση τοῦ καθιερωμένου προγράμματος ἰ. Ἀκολουθιῶν, πού περιελάμβανε τήν τέλεση σέ καθημερινή βάση τοῦ Ὁρθρου, τῆς θ. Λειτουργίας καί τῆς ἰ. Παρακλήσεως τό πρωί καί τοῦ Ἑσπερινοῦ καί τῆς ἰ. Παρακλήσεως τό ἀπόγευμα, τή λιτανευτική μεταφορά τῆς ἰ. θαυματουργῆς Εἰκόνας τῆς Κοιμήσεως ἀπό τό Μοναστήρι τοῦ Τιμ. Προδρόμου στό Προσκύνημα τή 13η τ.μ. καί τήν τέλεση ἰ. Ἀγρυπνίας τή 14η τ.μ. Ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ προέστη τῆς θ. Λειτουργίας τῆς 1ης Αὐγούστου καί ἐχοροστάτησε, συμπαρασταθεῖς ἀπό τόν Ἡγούμενο, τόν Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπο Πρωτοπρ. Ἰωάν. Ἀλεξανδράκη κ.ἄ. Κληρικούς, κατά τόν Ἑσπερινό τῆς ἑορτῆς, πού μεταξύ ἄλλων παρακολούθησαν καί ὁ Νομάρχης Ρεθύμνου κ. Γεώργ. Παπαδάκης καί ὁ Δήμαρχος Γεροποτάμου κ. Εὐάγγ. Μαυρομάτης.

Ἡ ἑορτή τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

Παρουσία πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος τιμήθηκε τή 15ην Αὐγούστου 2009 ἡ μεγάλη θεομητορική ἑορτή τῆς Κοιμήσεως στίς κατά τόπους ἰ. Μονές καί Ἐνορίες τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς μας καί ἰδιαίτερα στούς ἀφιερωμένους στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο ναοῦς. Ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ ἐχοροστάτησε κατά τόν Ἑσπερινό τῆς ἑορτῆς καί τά ἰ. Ἐγκώμια πρό τοῦ Κουβουκλίου, εὐλόγησε τούς προσφερθέντες Ἄρτους καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγο, παρουσία καί τοῦ Νομάρχου κ. Γεωργ. Παπαδάκη καί τοῦ Δημάρχου Γεροποτάμου κ. Εὐάγγ. Μαυρομάτη, στόν πανηγυρισάντα ἰ. ναό Παναγίας Χαρακιανῆς καί τήν ἐπομένη, κυριώνυμη ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, παρουσία καί τοῦ Δημάρχου Ρεθύμνης κ. Γεωργ. Μαρινάκη, προέστη τῆς θ. Λειτουργίας, ἐχειροτόνησε σέ Πρεσβύτερο τόν Διάκονο Γεώργ. Μανουσάκη καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγο στόν ἰ. Μητροπολ. ναόν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου.

Ἡ ἑορτή τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ Ἀξίκου

Λαμπρός ὑπῆρξεν ὁ ἑορτασμός στόν ἐπ' ὀνόματι του ἰ. ναό τῆς γενέτειράς του Ἄξου Μυλ/μου τῆς ἰ. μνήμης τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου Πατελάρου, Πατριάρχου Κων/πόλεως, τοῦ θαυματουργοῦ. Κατά τόν πανηγυρικόν Ἑσπερινόν ἐχοροστάτησεν, εὐλόγησε τούς προσφερθέντες Ἄρτους καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγο, παρουσία καί τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Διαυλείας κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ, τήν κυριώνυμη δέ ἡμέραν, 21ην Αὐγούστου 2009, ἐχοροστάτησε κατά τόν Ὁρθρον, προέστη τῆς θ. Λειτουργίας καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγον ὁ Θεοφιλέστατος.

Τό 24ο Συνέδριο Μυλοποταμιτών

Μέ επιτυχία διεξήχθησαν τήν 22αν Αύγουστου 2009 σέ ξενοδοχειακή μονάδα τής περιοχής Πανόρμου οί έργασίες τοῦ 24ου Ἀναπτυξιακοῦ Συνεδρίου Μυλοποταμιτών, πού διοργάνωσεν ἡ Πολιτιστική Κίνηση Μυλ/τῶν σέ συνεργασία μέ τή Νομαρχιακή Αὐτοδιοίκηση καί τόν Δήμο Γεροποτάμου. Κατά τήν ἔναρξη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ ἐτέλεσε τόν Ἁγιασμό καί ἀπηύθυνε Χαιρετισμόν, ὁ Πρόεδρος τής ΠΟ.ΚΙ.ΜΥ. κ. Σπύρ. Τρούλης καί ὁ Δήμαρχος Γεροποτάμου κ. Εὐάγγ. Μαυρομάτης καλωσόρισαν τούς συνέδρους καί ἀπονειμήθηκαν τιμητικές πλακέτες καί χρηματικά βραβεῖα στά χωριά Σίσεις, Ἄρχ. Ἐλεύθερα καί Δοξαρόν ὡς τά καθαρότερα χωριά τής πρ. ἐπαρχίας Μυλ/μου. Ἀκολούθησαν οί εἰσηγήσεις τῶν κ.κ. Σταύρ. Ἀρναουτάκη, τ. Εὐρωβουλευτῆ, («Εὐκαιρίες καί προτάσεις τής νέας προγραμματικής περιόδου 2007-2013»), Ἄλεξ. Στεφανάκη, Κτηνιάτρου, («Ὁ πρωτογενῆς τομέας καί ὁ ρόλος του στήν ἀνάπτυξη τοῦ Μυλ/μου») καί Γεωργ. Συντζανάκη, Δρα Ἡλεκτρολόγου-Μηχανολόγου, («Τό ἐνεργειακό πρόβλημα τής Κρήτης καί τρόπος ἀντιμετωπίσεώς του») καί συζητήσεις. Μεταξὺ ἄλλων παρέστησαν καί ἡ Βουλευτής κ. Ὀλγα Κεφαλογιάννη, ὁ Νομάρχης κ. Γεώργ. Παπαδάκης καί οἱ Δήμαρχοι Ρεθύμνης, Ἀνωγειῶν καί Ἀρκαδίου.

Τά Ὀνοματῆρια τοῦ Σεβ. Ποιμενάρχη μας

Τήν 3η Σεπτεμβρίου 2009, ἡμέρα μνήμης τοῦ Ἁγ. Ἱερομάρτυρα Ἀνθίμου, ἐπισκόπου Νικομηδείας, ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ ἐόρτασε τά Ὀνοματῆριά του. Ἐχοροστάτησε κατά τόν Ἑσπερινό τής ἐορτῆς καί προέστη τής θ. Λειτουργίας τής κυριώνυμης ἡμέρας, πλαισιωθεῖς ἀπό τόν

Πρωτοσύγγελλο, τόν Γενικό καί τούς Περιφερειακοὺς Ἀρχιερατ. Ἐπιτρόπους καί τούς Ἡγουμένους τῶν Ἱ. Μονῶν τής Μητροπόλεώς μας κ.ἄ. Κληρικούς. Συλλειτουργήσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Λάμπης κ.κ. ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ, Σιδηροκάστρου κ.κ. ΜΑΚΑΡΙΟΣ, Ἀρκαλοχωρίου κ.κ. ΑΝΔΡΕΑΣ καί Κυδωνίας κ.κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ καί ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Κνωσοῦ κ. ΕΥΓΕΝΙΟΣ. Τόν θ. λόγον ἐκήρυξεν ὁ ἐπίσης ἄγων τά ὀνοματῆριά του Πρωτοσύγγελλος, Ἄρχιμ. Ἀνθίμος Μαντζουράνης. Παρέστησαν ἡ βουλευτής κ. Ὀλγα Κεφαλογιάννη, ὁ Νομάρχης κ. Γεώργ. Παπαδάκης καί ἐκπρόσωποι ἄλλων Ἀρχῶν καί Φορέων. Μετά τή θ. Λειτουργία ὁ Σεβ. ἅγιος Ρεθύμνης δέχτηκε τίς εὐχές τῶν Ἀρχῶν καί τοῦ Λαοῦ στήν αἴθουσα δεξιῶσεων τοῦ Μητροπολιτικοῦ μεγάρου καί τό βράδυ παρέθεσε δεῖπνο στό πρόσφατα ἀνακαινισθέν Ἐπισκοπεῖο.

Ἡ ἐορτή τοῦ Γενεθλίου τής Θεοτόκου στά Μυριοκέφαλα

Μέ μεγαλοπρέπεια τιμήθηκε κι ἐφέτος τήν 8η Σεπτεμβρίου ἡ ἀνάμνηση τοῦ Γενεθλίου τής Θεοτόκου στό Καθολικό τής ἱστορικής Ἱ. Μονῆς Παναγίας Ἀτιφωνητῆρας Μυριοκεφάλων, κτίσμα τοῦ μεγάλου ἱεραποστόλου τής Κρήτης Ὁσ. Ἰωάννου τοῦ Ξένου. Κατά τόν πανηγυρικόν Ἑσπερινό, τόν ὁποῖο παρακολούθησε μεγάλο πλῆθος πιστῶν, ἐχοροστάτησε καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ. Ὁ ἴδιος προέστη καί τής θ. Λειτουργίας καί τής λιτανεύσεως τής θαυματουργοῦ Εἰκόνας καί ἐκήρυξε καί πάλι τόν θ. λόγο. Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ, ὁ Βουλευτής Ρεθύμνου κ. Ἡλ. Λαμπίρης, ὁ Νομάρχης κ. Γεώργ. Παπαδάκης, ὁ Δήμαρχος Λαππαίων κ. Εὐστ. Λουκογεωργάκης

κ.ἄ. ἐπίσημοι. Ἀφεςπέρας ἐψάλη ἡ Ἱ. Παράκληση στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο καί τελέσθηκε βραδινή θ. Λειτουργία.

Ἡ ἔναρξη τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους

Μέ τόν καθιερωμένον Ἅγιασμό, πού τέλεσαν οἱ κατά τόπους Ἐφημέριοι στά Σχολεῖα τῶν Ἐνοριῶν τους, ἔγινε τήν 11η Σεπτεμβρίου 2009 ἡ ἔναρξη τοῦ νέου ἐκπαιδευτικοῦ ἔτους. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ ἐτέλεσε, παρουσία τῆς Βουλευτοῦ κ. Ὑλγας Κεφαλογιάννη, τοῦ Νομάρχου κ. Γεωργ. Παπαδάκη κ.ἄ. ἐπισήμων, τόν Ἅγιασμό στό νεόδμητο 14ο Δημοτικό Σχολεῖο Ρεθύμνου καί ἀπηύθυνεν εὐχές στή διοίκηση, τούς ἐκπαιδευτικούς καί τούς μαθητές.

Ἐκδηλώσεις γιά τόν Π. Πρεβελάκη

Μέ ἀφορμή τήν 100ῆν ἐπέτειον ἀπό τή γέννηση τοῦ μεγάλου Ρεθυμνίου λογοτέχνη Παντελή Πρεβελάκη ἡ Νομαρχιακή Αὐτοδιοίκηση Ρεθύμνου καί οἱ Δήμοι Ρεθύμνης καί Ἀρκαδίου σέ συνεργασία καί μέ ἄλλους τοπικούς φορεῖς ὀργάνωσαν ἐπιστημονική διημερίδα ἀφιερωμένη στή μελέτη τῆς ζωῆς καί τοῦ ἔργου του κ.ἄ. ἐκδηλώσεις. Οἱ ἐργασίες διεξήχθησαν τήν 11η καί 12 Σεπτεμβρίου 2009 στό Σπίτι τοῦ Πολιτισμοῦ τῆς πόλεώς μας καί στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀρσανίου καί στή διάρκεια τους ἔγιναν ἐνδιαφέρουσες ἀνακοινώσεις ἀπό πανεπιστημιακούς δασκάλους κ.ἄ. ἐρευνητές τοῦ συνθέτου ἔργου του.

Ἐγκαίνια Παλαιοντολογικοῦ Μουσείου Ρεθύμνου

Τή 12η Σεπτεμβρίου 2009 ἔγιναν τά ἐγκαίνια τοῦ Παλαιοντολογικοῦ Μουσείου τῆς πόλεώς μας, πού ἀποτελεῖ παράρτημα τοῦ Μουσείου Γουλανδρῆ Φυσικῆς Ἱστορίας

καί στεγάζεται στό ἀνακαινισμένο παλαιό τέμενος τοῦ Βελῆ πασᾶ (17ου αἰ.). Παρουσία τῆς Βουλευτοῦ κ. Ὑλγας Κεφαλογιάννη, τοῦ Δημάρχου Ρεθύμνης κ. Γεωργ. Μαρινάκη, τῆς Ἀντινομάρχου κ. Ἰωάν. Κεφαλογιάννη κ.ἄ. ἐπισήμων καί πολλῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου, στήν ἱστορία καί τή σπουδαιότητα τοῦ Μουσείου ἀναφέρθηκε ἡ Πρόεδρος κ. Νίκη Γουλανδρῆ, ὁ κ. Δήμαρχος καί ὁ τ. Δήμαρχος κ. Δήμ. Ἀρχοντάκης, ἐνώ τά ἐκπιθέμενα παλαιοντολογικά εὐρήματα παρουσίασεν ὁ κ. Γεώργ. Θεοδώρου, Καθηγητής τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν. Τήν Ἱ. Μητρόπολή μας ἐκπροσώπησεν ὁ Πρωτοπρ. Νικόλ. Πολάκης, Γεν. Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπος.

Ἡ ἑορτή τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

Μεγάλη προσέλευση πιστῶν παρατηρήθηκε καί ἐφέτος στούς ἱ. ναούς τῆς Μητροπόλεώς μας κατά τήν ἑορτή τῆς Παγκοσμίου Ὑψώσεως τοῦ Τιμ. Σταυροῦ τῆς 14ης Σεπτεμβρίου. Ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ κατά μέν τόν Ἐσπερινόν ἔχοροστάτησε καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγο, παρουσία καί τοῦ Νομάρχου Ρεθύμνου κ. Γεωργ. Παπαδάκη καί τοῦ Δημάρχου Κουλούκωνα κ. Δημ. Κοκκίνου, στό Καθολικό τῆς ἱστορικῆς Ἱ. Μονῆς Τιμ. Σταυροῦ Βωσσάκου, κατά τή θ. Λειτουργία δέ προέστη καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγο, παρουσία καί τοῦ Δημάρχου Ρεθύμνης κ. Γεωργ. Μαρινάκη, στό ὁμώνυμον ἱ. Προσκύνημα τῆς πόλεώς μας.

Ἱ. Μνημόσυνο γιά τή Μικρασιατική Καταστροφή

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς θλιβερῆς ἐπετείου τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς τοῦ 1922, τῆς μεγαλύτερης τραγωδίας τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, οἱ Μικρασιατικοί Σύλλογοι τῆς πόλεώς μας φρόντισαν γιά τήν τέλεση ἱ.

Μνημοσύνου υπέρ αναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν θυμάτων τῆς Καταστροφῆς τὴν 20ῆ Σεπτεμβρίου 2009 στὸν ἱ. ἐνορ. ναὸ τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων Ρεθύμνου. Προέστη ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ καὶ ὁμίλησεν ὁ κ. Γεώργ. Φρυγανάκης, φιλόλογος καθηγητής.

Συνεδρία τῆς Ἱ. Ἐπαρχιακῆς Συνόδου

Τὴν 22αν Ὀκτωβρίου 2009 συνεδρίασεν ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ.κ. ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ἢ Ἱερά Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης στό Ἡράκλειο καὶ ἀσχολήθηκε μέ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς του. Στό σχετικόν Ἀνακοινωθέν ἀναφέρεται ὅτι «ἡ Ἱερά Σύνοδος μέ ιδιαίτερη χαρὰ χαιρετίζει τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ἀπὸ 6ης ἕως 8ης Ὀκτωβρίου 2009 στίς Ἱερές Μητροπόλεις Κυθωνίας καὶ Ἀποκορώνου καὶ Κισιάμου καὶ Σελίνου καὶ καλεῖ τὸν ἱερό Κλῆρο, τίς Μοναχικές Ἀδελφότητες καὶ τὸν εὐσεβῆ Λαὸ τῆς Κρήτης νά συμμετάσχουν στίς ἐκδηλώσεις, πού θά γίνουν ἐκεῖ».

Καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις γιά τὸν Τίτο Ζωγραφίδη

Ὁ Δῆμος Ἐπισκοπῆς Ἡρακλείου ὀργάνωσε τὴν 26ῆ καὶ 27ῆ Σεπτεμβρίου ἐκδηλώσεις εἰς μνήμη τοῦ ἐκ Γαλύφας Ἐπισκόπου Πέτρου (1889-1922) καὶ Μητροπολίτη Κρήτης (1922-1933) Τίτου Ζωγραφίδη γιά τὰ 150 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννησή του καὶ τὰ 120 χρόνια ἀπὸ τὴ Χειροτονία του σέ Ἐπίσκοπο. Τὴν 26ῆ τ.μ. πραγματοποιήθηκε Ἡμερίδα στὸν ἱ. ἐνορ. ναὸν Ἀγ. Μηνᾶ Ἐπισκοπῆς μέ θέμα: «Ὁ ἀπὸ Πέτρος Μητροπολίτης Κρήτης Τίτος Β' ὁ Ζωγραφίδης καὶ ἡ ἐποχή του». Τὰ ἐπιμέρους θέματα ἀνέπτυξαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρχαλοχωρίου κ.κ.

ΑΝΔΡΕΑΣ, Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Κνωσοῦ κ. ΕΥΓΕΝΙΟΣ κ.ἄ. καὶ τὸ βράδυ οἱ σύεδροι ἐπισκέφθηκαν τὴν Ἱ. Μονὴν Ἀγκαράθου. Τὴν ἐπομένη στὸν ἴδιο ναὸν ἔγινε πολυαρχιερατικὸ Συλλεῖτουργο καὶ Ἐπιμνημόσυνη Δέηση. Προέστη ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ.κ. ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ, συλλειτούργησαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Πέτρος κ.κ. ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ καὶ Ἀρχαλοχωρίου κ.κ. ΑΝΔΡΕΑΣ καὶ ὁμίλησεν ὁ Ἀρχιμ. Γεράσ. Μαριματάκης, Ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀγκαράθου. Ἀκολούθησαν τὰ ἀποκαλυπτήρια Μνημείου Τ. Ζωγραφίδη στή γενετείρᾶ του Γαλίφα.

Ἡ Παγκόσμια Ἡμέρα Τουρισμοῦ

Τὴν 27ῆ Σεπτεμβρίου 2009 ἡ Νομαρχιακὴ Ἐπιτροπὴ Τουριστικῆς Προβολῆς Ρεθύμνου ὀργάνωσεν ἐκδηλώσεις γιά τὸν ἐορτασμό τῆς Παγκόσμιας Ἡμέρας Τουρισμοῦ. Τὸ πρωὶ τελέσθηκε θ. Λειτουργία στὸν ἱ. Μητροπολ. ναὸ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου καὶ στή συνέχεια ἔγιναν στό Σπίτι τοῦ Πολιτισμοῦ τῆς πόλεως ἡ ἀνακοίνωση τῶν καθαρωτέρων ὀργανωμένων παραδοσιακῶν οἰκισμῶν καὶ ἡ βράβευση τῶν κ.κ. Νικ. Σκουλαῖ, πρ. Ὑπουργοῦ Τουρισμοῦ, Ἡλ. Μαμαλάκη, δημοσιογράφου, γευσιγνώστη, καὶ Ἀλεξάνδρας Πασχαλίδου, δημοσιογράφου, καθὼς καὶ τοῦ Γραφείου ΕΟΤ Γαλλίας, Τουριστικῶν Γραφείων τῆς Σκανδιναβίας κ.ἄ. Ἀκολούθησε καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα ἀπὸ τὴ Φιλαρμονικὴ τοῦ Δήμου Ρεθύμνης.

Χειροτονίες - Ἀπονομή Ὁφφικίου

Ὁ Σεβ. κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ ἔχειροτόνησε:

α) σέ Πρεσβύτερο τὸν Διάκονο Θεόδωρο Σηφάκη (Ἱ. Μονὴ Χαλέπας, 6.8.09), στὸν ὁποῖο καὶ ἀνέθεσε τὴν Ἐφημερία τῆς γενετειράς του Αἴμονα Μυλ/μου,

β) σέ Πρεσβύτερο τὸν Διάκονο Γεώργιο

Μανουσάκη (ι. Μητροπολ. ναός Εισοδίων Θεοτόκου Ρεθύμνου, 15.8.09), στον όποιον ανέθεσε τήν Ένορία Καλονύκτη, και γ) Σέ Διάκονο τόν πυχιούχο τής Άνωτέρας Έκκλησιαστικής Σχολής Κρήτης Ευάγγελο Παπαδοπετράκη (ι. ναός Άγ. Χαραλάμπους Γάλλου, 8.8.09).

Έξάλλου, έχειροθέτησε σέ Οικονόμο και Πνευματικό τόν Πρεσβύτερο Σπυρίδωνα Βαρδιδάκη (ι. ένορ. ναός Κυρίας Άγγέλων Ρεθύμνου, 20.9.09).

ΕΚΔΗΜΙΑ

Πρωτοπρεσβύτερος

Έμμανουήλ Άποστολάκης

Τήν 29ην Αύγουστου 2009 έξεδήμησεν εις Κύριον ό Πρωτοπρεσβύτερος Έμμανουήλ Άποστολάκης, συνταξιοϋχος Έφημέριος τής Ένορίας Έλεούθερνας. Γεννήθηκε τό

1933 στην Έλεούθερνα, σπούδασε στό Άνώτερον Έκκλησιαστικό Φροντιστήριο Κρήτης και μετά τή στρατιωτική του θητεία νυμφεύθηκε τή Σμαράγδη Νικολουδάκη, μέ τήν όποιαν απέκτησε τέσσερα παιδιά. Σέ Διάκονο και σέ Πρεσβύτερο χειροτονήθηκε τό 1959 από τόν άοίδιμον Έπίσκοπο Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου Άθανάσιο και ύπηρέτησε ως Έφημέριος τών Ένοριών Προφ. Ήλιοϋ Πρινέ (Άρχαίας Έλεούθερνας), Κοιμήσεως Θεοτόκου και Έλεούθερνας ως τό έτος 1998, πού συνταξιοδοτήθηκε για λόγους ύγείας, διακριθείς για τόν ένθεο ζήλο και τήν άφοσίωσή του στό ποιμαντικό, πνευματικό και κοινωνικό του έργον. Ή έξόδιος άκολουθία έψάλη τήν έπομένη, 30ή τ.μ., στον ένοριακό ναό τής Έλεούθερνας, προεξάρχοντος του Σεβ. Ποιμενάρχη μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ, ό όποιος έξήρε τήν προσωπικότητα και τήν πολύτιμη προσφορά του έκλιπόντος.

